

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № _____
від « ____ » _____ 2025 р.
Завідувач кафедри Воробйова О. С.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
ЛЕКСИЧНІ ТА ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
АНГЛОМОВНОЇ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Виконавець:

Студентка VI курсу, групи 601 ФФ
Жаботинська Дарія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Палій Катерина Володимирівна
к.філол.н., доцент, доцент кафедри
германської філології та перекладу
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Костенко Вікторія Геннадіївна
к.філол.н., доцент, доцент кафедри
іноземних мов з латинською мовою та
медичною термінологією
Полтавського державного медичного
університету
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника: _____

ЗМІСТ

Реферат.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	9
1.1. Патентна документація як жанр технічного тексту та її жанрові особливості.....	9
1.2. Лексико-семантичні характеристики патентної документації англійською мовою.....	16
1.3. Основні труднощі перекладу патентних текстів.....	25
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	39
2.1. Проблеми еквівалентності при передачі спеціальної лексики.....	39
2.2. Запозичення, калькування та адаптація термінів у перекладі.....	47
2.3. Стратегії перекладу неологізмів.....	54
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	67
3.1. Основні стилістичні риси англomовної патентної документації.....	67
3.2. Збереження структури і жанрово-стилістичної адекватності перекладу...74	74
3.3. Відмінності між англomовною та українomовною патентною стилістикою.....	82
Висновки до розділу 3.....	89
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	97

РЕФЕРАТ

MP: 106 с., 2 додатки, 44 джерела.

Об'єкт дослідження – англомовні патентні тексти та їх переклади українською мовою.

Мета роботи – визначення та аналіз лексичних і жанрово-стилістичних особливостей перекладу англомовної патентної документації українською мовою, а також розробка рекомендацій щодо підвищення адекватності та точності перекладу.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс наукових методів: метод лінгвістичного аналізу, метод порівняльного аналізу, метод контекстуального аналізу, метод опису та класифікації, метод статистичного аналізу.

У першому розділі розглянуто жанрові особливості патентних текстів, їх лексико-семантичні характеристики та основні труднощі, з якими стикаються перекладачі.

У другому розділі проаналізовано проблеми еквівалентності, зокрема використання запозичень, калькувань та адаптацій термінів. Окрему увагу приділено стратегіям перекладу неологізмів.

У третьому розділі висвітлено стилістичні риси англомовних текстів, питання збереження жанрової адекватності та відмінності між англомовними та україномовними патентними текстами.

У висновках визначено ключові характеристики англомовної патентної документації, виявлено основні труднощі перекладу та сформульовано рекомендації щодо оптимальних перекладацьких стратегій.

У додатках наведено зразки англомовних та україномовних патентних текстів, що ілюструють відмінності в структурі та стилі. Також включено глосарій ключових термінів, які використовуються в патентній документації.

ПАТЕНТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ, ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД, ТЕРМІНОЛОГІЯ, ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ, КАЛЬКУВАННЯ, АДАПТАЦІЯ, ФОРМАЛІЗАЦІЯ, ЗАПОЗИЧЕННЯ.

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації, науково-технічного прогресу та активного розвитку інноваційних технологій патентна документація відіграє ключову роль у сфері інтелектуальної власності. Вона слугує не лише інструментом правового закріплення технічних розробок, але й ефективним механізмом поширення науково-технічних знань у міжнародному просторі. Патенти є важливою складовою конкурентоспроможності держав, оскільки сприяють розвитку інноваційної діяльності, стимулюють наукові дослідження та забезпечують технологічний прогрес.

Патентна документація виконує низку важливих функцій. З одного боку, вона гарантує правовий захист винаходів, встановлюючи виключні права їхніх власників та регламентуючи правові відносини між винахідниками, підприємствами та державними органами. З іншого боку, вона виступає важливим джерелом науково-технічної інформації, оскільки містить детальний опис нових технологічних рішень, що можуть бути використані іншими розробниками для вдосконалення існуючих технологій. Крім того, патентна документація є важливим елементом міжнародної співпраці у сфері інновацій, оскільки дозволяє поширювати новітні досягнення на світовому рівні.

Переклад патентної документації є надзвичайно важливим завданням, оскільки він безпосередньо впливає на правовий статус патенту, можливість його впровадження у промисловість та правильність тлумачення технічного рішення. Під час перекладу необхідно зберігати точність формулювань, оскільки навіть незначна зміна змісту може призвести до втрати правової сили документа або його неоднозначного трактування. Помилки в перекладі можуть стати причиною судових суперечок, спричинити анулювання патенту або створити підстави для його оскарження конкурентами.

Англомовні патентні тексти мають низку жанрово-стилістичних і лексичних особливостей, які роблять їх переклад українською мовою

складним і відповідальним процесом. Насамперед, вони відзначаються суворою формалізацією викладу, що передбачає використання усталених синтаксичних конструкцій, стандартизованих мовних кліше та спеціалізованої термінології. Основною характеристикою патентного дискурсу є точність, що обумовлює необхідність уникнення двозначностей та надмірної варіативності лексичних засобів.

Однією з ключових особливостей англomовних патентних текстів є широке використання складних синтаксичних конструкцій, зокрема довгих складнопідрядних речень, пасивних форм, юридичних зворотів та номіналізацій. Це ускладнює процес перекладу, оскільки українська мова тяжіє до більш лаконічних та прямих конструкцій. Окрім того, значна кількість термінів у патентних текстах є багатозначними, що може створювати труднощі у виборі адекватного відповідника в цільовій мові.

Ще одним викликом перекладу є відсутність уніфікованих українських відповідників для деяких англomовних термінів, особливо у випадку нових технологій та вузькоспеціалізованих галузей знань. У таких випадках перекладач повинен обирати між калькуванням, запозиченням або адаптацією терміна відповідно до контексту та мовних норм української мови.

Додаткові труднощі виникають унаслідок розбіжностей у правових системах різних країн. Оскільки патентне право в різних юрисдикціях має власні особливості, деякі юридичні поняття не мають точних еквівалентів в інших правових системах. Це зумовлює необхідність застосування спеціальних методів перекладу, таких як описовий переклад або використання пояснювальних коментарів для передачі правових нюансів оригінального документа.

Актуальність дослідження обумовлена:

– необхідністю ґрунтовного аналізу жанрово-стилістичних та лексичних особливостей англomовної патентної документації;

- наявністю граматичних, лексичних та стилістичних труднощів при перекладі спеціалізованої термінології;
- розробкою ефективних підходів перекладу англомовної патентної документації українською мовою;
- зростанням кількості міжнародних патентних заявок;
- необхідністю приведення української термінології у відповідність до міжнародних стандартів.

Мета дослідження – визначення та аналіз лексичних і жанрово-стилістичних особливостей перекладу англомовної патентної документації українською мовою, а також розробка рекомендацій щодо підвищення адекватності та точності перекладу.

Задля досягнення даної мети передбачено вирішення наступних **завдань**:

- охарактеризувати патентну документацію як жанр технічного дискурсу, визначити її функції та структурні особливості;
- дослідити основні лексико-семантичні характеристики англомовної патентної документації;
- визначити ключові труднощі, що виникають у процесі перекладу патентних текстів;
- проаналізувати основні стратегії перекладу термінології, запозичень та неологізмів у патентних текстах;
- розглянути стилістичні особливості англомовних патентних текстів та їхню адаптацію в процесі перекладу українською мовою;
- надати рекомендації щодо оптимальних підходів до перекладу патентної документації з урахуванням юридичних та мовних аспектів.

Об'єктом дослідження є англомовні патентні тексти та їх переклади українською мовою.

Предметом дослідження є лексичні та жанрово-стилістичні особливості перекладу англомовної патентної документації українською мовою.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у дослідженні застосовано комплекс наукових методів: метод лінгвістичного аналізу, метод порівняльного аналізу, метод контекстуального аналізу, метод опису та класифікації, метод статистичного аналізу.

Метод лінгвістичного аналізу – для виявлення та опису основних лексичних і стилістичних особливостей англомовної патентної документації.

Метод порівняльного аналізу – для зіставлення англомовних патентних текстів з їхніми перекладами українською мовою, визначення основних розбіжностей у термінології та синтаксичних структурах.

Метод контекстуального аналізу – для визначення значення спеціалізованих термінів у різних контекстах та вибору оптимального способу їхнього перекладу.

Метод опису та класифікації – для систематизації основних труднощів перекладу патентних текстів і розробки перекладацьких стратегій.

Метод статистичного аналізу – для виявлення частотності використання певних лексичних та синтаксичних структур у патентних текстах.

Теоретико-методологічною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі перекладознавства, термінознавства, патентного права та лінгвістики спеціальних текстів. Зокрема, фундаментальне значення для дослідження мають роботи таких науковців, як Ю. Найда, Л. Венуті, П. Ньюмарк, К. Гарвей, К. Бейкер, Л. А. Лисиченко, О. П. Воробйова, Л. В. Нелюбіної та ін., які розглядають проблеми еквівалентності та адекватності перекладу спеціалізованих текстів.

Наукова новизна полягає у комплексному аналізі лексичних та жанрово-стилістичних особливостей англомовної патентної документації, а також у виявленні специфічних труднощів її перекладу українською мовою. У дослідженні здійснено класифікацію основних стратегій перекладу

термінології, юридичних конструкцій та синтаксичних особливостей патентних текстів.

Теоретичне значення наукового дослідження полягає в узагальненні та систематизації жанрово-стилістичних і лексичних характеристик патентної документації, що може бути корисним для подальших наукових досліджень у сфері технічного перекладу, юридичної лінгвістики та термінознавства.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо перекладу патентних текстів, які можуть бути використані фахівцями у сфері технічного та юридичного перекладу, патентознавцями, редакторами патентних документів, а також викладачами та студентами лінгвістичних і юридичних спеціальностей.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади перекладу патентної документації, зокрема визначено жанрові особливості патентного дискурсу, охарактеризовано основні лексико-семантичні характеристики англомовних патентних текстів та проаналізовано труднощі їх перекладу.

У другому розділі проаналізовано лексичні аспекти перекладу патентної документації, зокрема проблеми еквівалентності при передачі спеціальної лексики, використання запозичень, калькування та адаптації термінів, а також стратегії перекладу неологізмів.

У третьому розділі досліджено жанрово-стилістичні особливості перекладу патентних текстів, зокрема збереження структури, адекватності перекладу та розбіжності між англомовною та україномовною патентною стилістикою.

У висновках підбито підсумки дослідження, сформульовано основні результати та наведено практичні рекомендації щодо перекладу англомовної патентної документації.

Загальний обсяг дослідження становить 106 сторінок, із них – 89 сторінок основного тексту, бібліографія містить 44 джерела використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1.1. Патентна документація як жанр технічного тексту та її жанрові особливості

Патентна документація є одним із ключових жанрів технічної комунікації, що об'єднує юридичний, науково-технічний та адміністративний стилі, забезпечуючи багатогранне функціонування в контексті сучасного науково-технічного прогресу. Її основна мета полягає у фіксації, правовому захисті та популяризації нових ідей і технологій, що сприяє ефективному регулюванню правових аспектів інноваційної діяльності. Зважаючи на значення патентної документації для інтелектуальної власності, вона відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності винаходів, сприяючи розвитку науки й техніки.

Особливості цього жанру технічної комунікації зумовлені його унікальним поєднанням функцій та вимог. Зокрема, юридичний аспект передбачає чіткість і однозначність формулювань, що забезпечує ефективний захист прав власника патенту. Науково-технічна складова вимагає точності в описі сутності винаходу, використання спеціальної термінології та структурованості інформації. Адміністративний стиль визначає формальні

вимоги до оформлення документів, зокрема їх стандартизацію, відповідність міжнародним нормам і регламентам.

Вивчення патентної документації як специфічного жанру є важливою частиною досліджень у сфері технічної комунікації, що знаходить відображення в працях як класиків, так і сучасних учених. Серед них слід зазначити Н. Клайсс та Ю. Найду, які заклали основи аналізу текстів цього жанру. Окрім цього, сучасні дослідники, такі як К. Гарвей (Garvey) і Г. Лонгман (Longman), звертають увагу на інтеграцію патентної документації в глобальну інформаційну систему, акцентуючи увагу на її міждисциплінарній природі.

Внесок науковців у дослідження жанру патентної документації має вагомое значення для розуміння її багатогранної природи та забезпечення ефективної міжкультурної комунікації.

П. Ньюмарк звертає увагу на універсальність мови патентів, яка створює умови для їхнього ефективного використання в міжнародній комунікації. Водночас ця універсальність потребує від перекладача високого рівня компетенції у врахуванні специфіки як мови оригіналу, так і мови перекладу [35]. Дослідник підкреслює, що мова патентів є формалізованою та стандартизованою, що забезпечує точність і однозначність вираження, але створює певні труднощі в адаптації тексту до культурних особливостей іншої країни. Таким чином, переклад патентної документації не обмежується простим перенесенням лексичних і граматичних одиниць, а передбачає інтеграцію культурних і юридичних контекстів [35].

Ю. Найда робить значний внесок у теорію перекладу, вводячи концепцію динамічної еквівалентності. Цей підхід є особливо актуальним для патентної документації, оскільки він дозволяє передати зміст тексту оригіналу таким чином, щоб забезпечити його юридичну і технічну точність, зберігаючи при цьому зрозумілість для цільової аудиторії. Ю. Найда наголошує, що динамічна еквівалентність повинна враховувати не лише лексичні і граматичні

особливості, але й прагматичний контекст, у якому функціонує патент. Це забезпечує можливість адаптації тексту до потреб користувачів у різних країнах, не втрачаючи при цьому його основної функції – правового захисту винаходу [37].

Дослідження науковців створюють теоретичну основу для аналізу та перекладу патентної документації. Вони висвітлюють різні аспекти цього жанру, від технічної природи текстів до міжкультурної адаптації, забезпечуючи комплексний підхід до роботи з патентами в умовах глобалізації та зростання значення інтелектуальної власності.

Патентна документація є не лише засобом захисту інтелектуальної власності, а й важливим інструментом поширення науково-технічної інформації. Її унікальна структура, функції та особливості обумовлюють необхідність глибокого вивчення цього жанру для забезпечення його ефективного функціонування в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Жанрова специфіка патентної документації полягає в її суворо регламентованій структурі, стандартизованій мові та багатофункціональності. Створення патентних текстів здійснюється відповідно до жорстких правових, технічних і лінгвістичних вимог, що робить цей жанр унікальним у сфері технічної комунікації. Патентна документація поєднує в собі елементи юридичного, науково-технічного та адміністративного стилів, що визначає її складну структуру та функціональне навантаження [35].

Основні структурні елементи патентного тексту включають кілька ключових компонентів. Титульна сторінка містить реєстраційні дані, такі як номер патенту, дата подання заявки, ім'я заявника та основні відомості про винахід. Ця частина є важливою для ідентифікації патенту та його правового статусу. Анотація служить стислим викладом сутності винаходу, зазвичай охоплюючи його основне призначення, технічний ефект або сферу застосування. Наприклад, типовий фрагмент анотації може виглядати так: «The invention relates to a method for reducing friction in mechanical systems by

using a polymer-based lubricant» Український переклад: «Винахід стосується способу зменшення тертя в механічних системах шляхом використання мастильного матеріалу на основі полімеру» [22, с. 45].

Опис винаходу є найоб'ємнішою частиною патентного тексту, де детально розкривається сутність винаходу. У цій частині обов'язково описується стан техніки, тобто аналіз існуючих рішень, що дозволяє обґрунтувати новизну та унікальність винаходу. Наприклад, у патенті на новий хімічний матеріал можуть бути зазначені фізико-хімічні властивості та методи синтезу, що є основою для розуміння його практичної цінності.

Формула винаходу є юридично значущою частиною патенту, оскільки визначає обсяг правової охорони. Ця частина має бути викладена максимально точно та однозначно. Як правило, формула винаходу складається з однієї або кількох пунктів, кожен з яких описує певний аспект технічного рішення. Наприклад, формула може бути подана у вигляді: «A device for energy storage comprising: a housing, a set of electrodes, and an electrolyte based on lithium salts» [26].

Додатки, такі як креслення, графіки або таблиці, є невід'ємною частиною патентної документації. Вони слугують для наочного представлення технічних деталей винаходу, полегшуючи його розуміння та практичну реалізацію. Наприклад, у патенті на механічний пристрій креслення може показувати конструкцію механізму та його функціональні елементи.

Науковці підкреслюють важливість стандартизації мови патентів для забезпечення їхнього розуміння в різних країнах і мовах. Стандартизація передбачає використання усталених мовних конструкцій, чітко визначеної термінології та відсутність двозначностей. Це сприяє однозначному тлумаченню тексту незалежно від юридичних чи технічних традицій тієї чи іншої країни [27].

Тож, жанрова специфіка патентної документації зумовлена поєднанням її правового, технічного та інформаційного аспектів. Чітка структура та

стандартизація тексту забезпечують його функціональність, а також сприяють захисту прав інтелектуальної власності в міжнародному масштабі.

Лексичні та стилістичні особливості патентної документації формують її унікальну мовну специфіку, обумовлену правовими, технічними та комунікативними вимогами. Лексика патентних текстів вирізняється високою концентрацією вузькоспеціалізованих термінів, що підкреслює їхній технічний і професійний характер. Наприклад, у патентних текстах, присвячених механічним винаходам, широко використовуються такі терміни, як «lubricant», «friction» та «polymer-based». Їх точне відтворення українською мовою, наприклад «мастильний матеріал», «тертя», «на основі полімеру», є критично важливим для збереження технічної точності.

Г. Лонгман (Longman) наголошує на особливостях лексичної організації патентних текстів, таких як широке використання номіналізацій і пасивного стану. Номіналізація, наприклад «application of pressure» замість «to apply pressure», додають тексту формальності та зосереджують увагу на процесі чи дії, а не на суб'єкті. Аналогічно, пасивний стан, наприклад «A pressure is applied to the surface of the material» («На поверхню матеріалу прикладається тиск»), забезпечує нейтральність і об'єктивність висловлювання, що відповідає юридичним вимогам до таких текстів [32].

Стилістичні та синтаксичні особливості патентних текстів також є визначальними для їх жанрової специфіки. Д. Резнік звертає увагу на складність синтаксичних конструкцій, які використовуються для точного окреслення меж винаходу та забезпечення його правового захисту. Такі конструкції часто включають довгі переліки, умовні речення та численні уточнення. Наприклад: «The device comprises a housing, a power source, and a control unit, each of which is designed to operate under specific conditions». Український переклад: «Пристрій включає корпус, джерело живлення та блок керування, кожен з яких призначений для роботи в певних умовах» [39].

Ці конструкції забезпечують повноту опису та виключають можливість неоднозначного тлумачення. Крім того, формальна структура речень дозволяє створювати тексти, які легко інтегруються у стандартизовані системи патентного права.

Додатковою особливістю є використання численних термінів із модифікаторами, які уточнюють характеристики об'єкта винаходу. Наприклад, у тексті може бути зазначено: «A high-temperature-resistant polymer-based lubricant suitable for aerospace applications». Український переклад: «Мастильний матеріал на основі полімеру, стійкий до високих температур, придатний для застосування в аерокосмічній галузі» [33].

Ці уточнення не лише підкреслюють унікальність винаходу, але й служать доказом його новизни, що є однією з ключових вимог до патентів.

Таким чином, лексичні та стилістичні особливості патентних текстів спрямовані на забезпечення їхньої технічної точності, юридичної однозначності та формальної відповідності стандартам. Використання вузькоспеціалізованої термінології, номіналізацій, пасивних конструкцій, а також складних синтаксичних структур робить патентні тексти не лише високоспеціалізованими, але й ефективними інструментами правового захисту інтелектуальної власності.

Патентна документація є багатофункціональним жанром технічного тексту, який відіграє ключову роль у системі інтелектуальної власності. Вона виконує низку важливих функцій, що визначають її значення для науки, техніки, права та бізнесу.

Юридична функція є центральною у патентній документації. Вона слугує інструментом для офіційного визнання прав власника патенту на винахід і регулювання правових аспектів його використання. Патент забезпечує захист від неправомірного використання винаходу третіми особами, а також створює підґрунтя для судового захисту у разі порушення патентних прав. Наприклад, у патентній формулі може бути чітко визначено

обсяг правової охорони: «The invention claims a method for improving the efficiency of solar panels by applying a nanostructured coating». Український переклад: «Винахід заявляє спосіб підвищення ефективності сонячних панелей шляхом нанесення наноструктурованого покриття» [33]. Цей формальний виклад гарантує юридичну визначеність і чітке окреслення прав власника патенту.

Інформаційна функція патентної документації полягає у тому, що вона є важливим джерелом технічної інформації для науковців, інженерів, підприємців і розробників. Патентні тексти містять унікальні технічні рішення, описи новітніх технологій та інновацій, які можуть використовуватися для подальших досліджень або створення нових продуктів. Наприклад, патент на технологію виробництва водневого палива може містити детальний опис процесу, обладнання та умов, що відкриває можливості для вдосконалення методів енергозбереження. Завдяки стандартизованій мові патентів і наявності креслень, графіків або таблиць, інформація є доступною для розуміння спеціалістами у відповідній галузі [19].

Комунікативна функція патентної документації забезпечує взаємодію між різними сторонами, залученими до процесу створення, використання та охорони винаходів. Винахідники, юристи, виробники, інвестори й організації використовують патентні тексти як основу для прийняття рішень, укладення договорів чи вирішення спірних питань. Наприклад, анотація патенту, що описує основні переваги та сферу застосування винаходу, може стати ключовим аргументом для залучення інвесторів або партнерів для комерціалізації розробки.

Водночас патентна документація має і культурно-мовну значущість, адже вона слугує інструментом для міжнародної комунікації. Стандартизація мови, таких як англійська в міжнародних патентах, дозволяє забезпечити її універсальність і зрозумілість для користувачів з різних країн. Наприклад, «This invention relates to a method of improving data transmission in optical

networks» (український переклад: «Цей винахід стосується способу покращення передачі даних в оптичних мережах») однаково зрозуміла як для англомовної, так і для україномовної аудиторії завдяки строгим вимогам до термінології та формату.

Патентна документація є специфічним жанром технічного тексту, який поєднує юридичну точність, інформаційну насиченість і комунікативну функціональність. Її вивчення потребує глибокого розуміння структури, мовних особливостей і функцій. Для перекладача робота з патентними текстами вимагає досконалого знання предметної галузі, стандартів юридичної мови та методик передачі складних технічних концепцій. Вивчення лексичних і синтаксичних аспектів патентної документації є основою для створення перекладів, які повністю зберігають інформаційну й юридичну точність, сприяючи ефективному захисту та поширенню інновацій у глобальному масштабі.

1.2. Лексико-семантичні характеристики патентної документації англійською мовою

Патентна документація є одним із найскладніших видів технічних текстів, що характеризуються високим ступенем формалізованості, специфічною структурою та використанням професійної лексики. Її головною метою є фіксація правової охорони винаходу, що визначає специфіку мовних засобів, які використовуються в англійських патентах. Лексико-семантичні особливості патентної документації визначаються її функціональною спрямованістю, зокрема необхідністю забезпечення точності, однозначності та юридичної прозорості опису технічних рішень.

Однією з ключових характеристик патентних текстів є суворая формалізація мови, що проявляється у використанні стандартизованих конструкцій, спеціалізованих термінів і відсутності емоційно забарвленої

лексики. Такий підхід забезпечує уніфікацію патентних текстів, сприяючи їхньому однаковому розумінню в різних правових та технічних контекстах. Формалізація дозволяє уникнути неоднозначностей та неточностей, які могли б вплинути на інтерпретацію сутності винаходу або обсяг правової охорони. Наприклад, терміни «system for data processing», «method for fluid separation» чи «apparatus for image capture» є яскравими прикладами спеціалізованої лексики, яка чітко визначає об'єкт патентування та створює умови для його належного захисту.

Уникнення розмовних чи метафоричних виразів є ще однією важливою рисою мови патентів. Патентні тексти мають бути максимально нейтральними, щоб уникнути суб'єктивності у трактуванні. Використання таких конструкцій, як «as defined herein» або «in one embodiment», слугує чіткими індикаторами конкретних елементів винаходу, акцентуючи увагу на його суттєвих характеристиках. Водночас відмова від метафорики робить текст зрозумілим для широкого кола спеціалістів і полегшує його переклад іншими мовами. Наприклад, уникається використання фраз типу «серце системи» або «ключовий компонент», які, хоч і є образними, не відповідають строгим вимогам технічної точності [25].

Додатково, стандартизовані мовні конструкції патентів сприяють формуванню певного комунікативного шаблону, який полегшує їхній аналіз і обробку. Наприклад, «the invention relates to», «the technical problem addressed by the invention is» або «the claimed invention includes» використовуються у патентних текстах для позначення певних структурних елементів, таких як опис винаходу, постановка технічного завдання або визначення сутності винаходу. Така формалізація мови не лише забезпечує єдність стилю, а й полегшує автоматизовану обробку патентних текстів у базах даних, роблячи їх доступними для аналізу й порівняння у міжнародному правовому просторі [26, 27].

Суттєвою рисою патентної документації є її міждисциплінарний характер, що об'єднує технічні, юридичні та мовні аспекти. Формула винаходу, яка є центральною частиною патенту, має відповідати як технічним, так і правовим вимогам. Вона визначає межі правової охорони, тому кожен термін чи конструкція повинні бути точно узгоджені з обома сферами. Наприклад, конструкції «comprising at least one component» чи «configured to perform a specific function» відображають юридичні вимоги до опису винаходу, водночас відповідаючи науково-технічній термінології. Такий підхід сприяє юридичній прозорості й мінімізує можливість суперечок щодо правової охорони [27].

Однією з ключових характеристик патентної лексики є використання термінології, яка відображає вузькоспеціалізовані поняття конкретної галузі знань. Така термінологія забезпечує точність і однозначність опису технічних рішень, що є критично важливим для правової охорони винаходу. Наприклад, у сфері біотехнологій терміни «recombinant DNA», «polymerase chain reaction» або «genetic marker» дозволяють деталізувати процеси генетичної модифікації або виявлення біомаркерів у медичних дослідженнях. У галузі інформаційних технологій широко використовуються такі терміни, як «machine learning algorithms» («алгоритми машинного навчання»), «blockchain technology» («технологія блокчейну») або «data encryption» («шифрування даних»), які окреслюють інноваційні методи обробки даних і захисту інформації [4].

Науково-технічні тексти, до яких належить і патентна документація, демонструють високу залежність від термінів, що забезпечують точність передачі інформації. Наприклад, у патентах з хімічної інженерії часто зустрічаються терміни, такі як «catalytic converter» («каталітичний перетворювач»), «thermal decomposition» («термічний розклад») або «adsorption column» («адсорбційна колона»), які чітко позначають процеси та елементи обладнання. Водночас, у сфері електроніки терміни «semiconductor

device», «analog-to-digital converter» або «printed circuit board» забезпечують точний опис конструкцій і функцій відповідних пристроїв [3, с. 100-101].

Дослідження Г. П. Добриніної підкреслюють, що термінологія у патентах виконує дві ключові функції: ідентифікацію сутності винаходу та визначення його правових меж. Ця специфіка вимагає не лише точного використання термінів, але й їх узгодженості в рамках міжнародних патентних стандартів. Наприклад, термін «prior art» вказує на попередній рівень техніки, відомий на момент подачі патентної заявки, «a scope of protection» визначає обсяг прав, наданих патентовласнику. Такі поняття формують основу юридичного аспекту патентної документації [4].

Додатково, патентна лексика часто містить складні багатокomпонентні терміни, які забезпечують точний опис технічних характеристик. Наприклад, у патентах, присвячених відновлювальній енергетиці, використовуються терміни, «photovoltaic energy conversion system» («система перетворення енергії за допомогою фотогальваніки») або «wind turbine blade optimization technique» («метод оптимізації лопатей вітрової турбіни»). Вони не лише деталізують винахід, але й відображають його функціональну специфіку.

Крім того, дослідник, Н. М. Тихонов, наголошує на тому, що термінологія патентних текстів має міждисциплінарний характер. Наприклад, у патентах, які стосуються медичних приладів, часто поєднуються терміни з медицини та інженерії: «biocompatible material» («біосумісний матеріал»), «non-invasive diagnostic device» («неінвазивний діагностичний пристрій») тощо. Така термінологія не лише точно описує винахід, але й інтегрує знання з різних галузей, що полегшує розуміння сутності розробки фахівцями різного профілю [23, с.125].

Тож, термінологія є невід'ємною частиною патентної документації, що сприяє її основній функції забезпеченню точного, однозначного і юридично коректного опису технічних рішень. Використання вузькоспеціалізованих термінів, їх стандартизація та узгодженість з міжнародними вимогами

дозволяють патентним текстам залишатися зрозумілими та ефективними в глобальному контексті.

Крім того, значну роль у патентній документації відіграють кліше й формалізовані вирази, які забезпечують структурованість тексту і полегшують його розуміння як експертами, так і юристами. Використання стандартних мовних конструкцій, таких як «the present invention relates to, it is an object of the invention to provide, as shown in Figure 1», стало невід'ємною частиною патентного дискурсу. Ці фрази не лише слугують маркерами певних структурних елементів тексту, а й виконують важливу прагматичну функцію – створюють уніфікований стиль, який полегшує сприйняття інформації та її адаптацію для правового середовища [18].

Як зазначає Дж. Хатчинс, повторюваність таких формулювань є особливо корисною для автоматизованої обробки патентів, включаючи їхній машинний переклад, пошук у базах даних і порівняння з аналогічними документами. Наприклад, стандартизовані вирази типу «according to one embodiment of the invention або the claimed invention includes» дозволяють ефективно визначати ключові аспекти винаходу під час автоматичного аналізу тексту. Це особливо важливо для патентних офісів, які обробляють тисячі заявок щодня, адже чітка структура та стандартизація мови значно знижують ризик помилок або непорозумінь у тлумаченні [30].

Кліше в патентних текстах також виконують роль «сигналів» для читача, позначаючи перехід між різними розділами чи функціональними частинами документа. Наприклад, «the invention will now be described with reference to the accompanying drawings або the advantages of the present invention are as follows» допомагають створити логічну послідовність викладу, спрямовану на полегшення сприйняття складної технічної інформації. Такі маркери також сприяють підтриманню балансу між технічним і юридичним аспектами тексту, що є необхідним для виконання головної функції патенту – захисту інтелектуальної власності [30].

Дослідження сучасних перекладацьких стратегій підтверджують, що формалізовані вирази в патентних текстах є важливим фактором для забезпечення еквівалентності перекладу. Наприклад, у процесі відтворення патентного тексту іншою мовою стандартні конструкції зберігаються або адаптуються у спосіб, який відповідає стилістичним нормам цільової мови. У роботах Г. П. Добриніної зазначено, що перекладачі часто використовують калькування для передачі таких фраз, як «the scope of the invention is defined by the claims», що дозволяє зберігати юридичну точність та забезпечує однозначність у трактуванні правового змісту [4, 5].

Таким чином, кліше й формалізовані вирази є невід'ємною частиною патентної документації, що сприяє її уніфікації, автоматизованій обробці та забезпеченню правової прозорості. Вони не лише полегшують сприйняття тексту, але й відіграють важливу роль у створенні зрозумілого, логічного та стандартизованого опису винаходу, який відповідає міжнародним вимогам до патентних документів.

Однією з ключових характеристик науково-технічної літератури, зокрема патентної документації, є використання складних синтаксичних конструкцій, що сприяють глибокому та вичерпному опису об'єкта патентування. Це явище зумовлене потребою у точності та однозначності формулювань, що дозволяє уникнути двозначностей і забезпечити належний рівень правового захисту винаходу або технології.

Яскравим прикладом цього є формулювання типових патентних претензій, таких як: «A system for managing network traffic comprising a processor configured to execute instructions stored in a memory to dynamically allocate bandwidth». У цьому реченні наявність багаторівневої підрядної структури дозволяє детально розкрити функціонал системи, уточнюючи як її елементи, так і спосіб їхньої взаємодії. Зокрема, використання конструкцій на «configured to» і «stored in a memory» забезпечує чітку прив'язку до

конкретних технічних параметрів, що суттєво знижує можливість різночитань [22, с. 47].

Дослідження у сфері патентної лінгвістики, зокрема праці С. Гамбурга, демонструють, що складнопідрядні речення та вставні конструкції є невід'ємною частиною патентного дискурсу. Дослідник наголошує, що такі синтаксичні прийоми дозволяють створювати тексти з високим ступенем деталізації, необхідні для опису складних технічних систем, де кожен елемент має бути точно визначений і структурований [27]. Наприклад, у патентній заявці на новий тип біомедичних сенсорів можна зустріти речення, які включають численні підрядні конструкції для опису особливостей матеріалу, методу виготовлення та способу інтеграції у загальну систему.

Крім того, важливість використання складних синтаксичних конструкцій підтверджують і дослідження у сфері когнітивної лінгвістики, які доводять, що багатоконпонентні речення сприяють формуванню більш глибокого рівня розуміння складних технічних процесів читачами з відповідною професійною підготовкою. Таким чином, складність синтаксису не лише забезпечує юридичну точність, але й виконує функцію передачі спеціалізованих знань, що є критично важливим у науково-технічних галузях. Використання довгих складнопідрядних конструкцій у патентних текстах є не просто лінгвістичною особливістю, а інструментом, що забезпечує точність, захист та ефективну комунікацію технічної інформації, що робить їх невід'ємною частиною науково-технічної документації. Лексична специфіка патентної документації є одним із ключових аспектів, що забезпечують ефективний захист прав інтелектуальної власності, відображаючи міждисциплінарний характер цього виду текстів. Патентна лексика охоплює широкий спектр юридичних і технічних термінів, що дозволяють точно окреслити суть винаходу, визначити його новизну та межі правової охорони. Патентна мова являє собою приклад гібридного дискурсу, в якому поєднуються елементи технічного опису та юридичних формулювань. Така

комбінація зумовлює необхідність спеціальної підготовки як для написання, так і для тлумачення патентних текстів, оскільки будь-яка термінологічна неточність може призвести до втрати правового захисту або створення правових колізій [43, 44].

Важливим елементом лексики патентної документації є поняття «claims» («патентні формули»), які визначають обсяг правової охорони. Наприклад, у тексті патенту на винахід у сфері фармацевтики може міститися така патентна формула: «A pharmaceutical composition comprising a compound selected from the group consisting of...». Подібна конструкція демонструє важливість точності у формулюванні, адже навіть незначне розширення або звуження кола об'єктів може вплинути на патентоспроможність винаходу.

Не менш важливим є термін «prior art» («рівень техніки»), що охоплює всі відомі рішення у відповідній галузі на момент подання патентної заявки. Саме аналіз рівня техніки дозволяє визначити новизну винаходу, що є обов'язковою умовою для отримання патенту. Наприклад, дослідження Тімоті Мейєра показують, що у сфері інформаційних технологій понад 60% патентних спорів виникають через неправильне визначення рівня техніки або недооцінку існуючих рішень [21, 33].

Ще одним важливим елементом є «scope of protection» («обсяг охорони»), який встановлює межі використання запатентованого об'єкта третіми особами. Формулювання: «wherein the device is adapted to...» дозволяють окреслити функціональні можливості винаходу, забезпечуючи ширший спектр правового захисту. Дослідження Девіда Резніка доводять, що широкий обсяг охорони може суттєво збільшити комерційну цінність патенту, але водночас підвищує ймовірність патентних спорів [39]. Лексична специфіка патентної документації не лише відображає міждисциплінарний характер цього виду текстів, але й слугує інструментом, що сприяє ефективному захисту прав інтелектуальної власності. Використання юридичних термінів і складних мовних конструкцій є необхідним для створення точних,

недвозначних текстів, які забезпечують належний рівень охорони та мінімізують ризики правових колізій.

Метафоричні моделі є важливим компонентом семантичної організації патентної документації, відіграючи значну роль у передачі складних технічних концепцій у доступній та зрозумілій формі. Незважаючи на прагнення до формальної строгості та юридичної точності, патентна мова часто використовує метафори для полегшення комунікації та створення більш образного уявлення про винахід. Особливо це характерно для галузей із високим рівнем абстракції, таких як програмне забезпечення, біоінженерія чи нанотехнології.

Наприклад, у патентах на розробку програмного забезпечення широко застосовуються терміни «data pipeline» («потік даних») або «neural network» («нейронна мережа»), які є метафоричними за своєю природою. Вислів «data pipeline» викликає асоціації з інженерними структурами, де дані «течуть» подібно до рідини через послідовність етапів обробки. Це полегшує розуміння складних процесів маніпуляції великими обсягами інформації. Аналогічно, термін «neural network» апелює до біологічних аналогій, підкреслюючи паралелі між функціонуванням алгоритмів машинного навчання та нейронними зв'язками в людському мозку.

Крім того, в патентах на біотехнологічні винаходи можна зустріти такі метафоричні вирази, як «genetic blueprint» («генетичний план») або «molecular scissors» («молекулярні ножиці»), що використовуються для опису процесів редагування генів або створення генетично модифікованих організмів. У цьому контексті метафора «blueprint» передає ідею точного планування та конструювання, тоді як «scissors» акцентують увагу на можливості цілеспрямованого «вирізання» та модифікації генетичного матеріалу. Роботи Д. Хатчінс свідчать про те, що метафори є не лише засобом художнього вираження, а й інструментом, який допомагає структурувати та

систематизувати знання, особливо в галузях з високим рівнем технічної складності [24].

У сфері патентного права метафори також можуть впливати на формування юридичних аргументів і тлумачення патентних претензій. Метафоричні конструкції нерідко стають предметом судових розглядів, оскільки можуть інтерпретуватися по-різному, залежно від контексту. Це створює додаткові виклики для правової експертизи, проте водночас дозволяє адаптувати складні технологічні поняття до ширшої аудиторії [18].

Таким чином, метафоричні моделі в патентних текстах є важливим інструментом, що сприяє більшій зрозумілості та доступності технічних описів, водночас виконуючи функцію концептуального спрощення. Вони допомагають долати бар'єри між різними дисциплінами та сприяють ефективній передачі знань, роблячи патентні тексти зрозумілими як для експертів у вузькопрофільних галузях, так і для представників правничої спільноти.

Лексико-семантичні особливості патентної документації англійською мовою відображають її багатофункціональність, що поєднує термінологічну точність, складну синтаксичну структуру, формальність викладу та міждисциплінарний характер. Така мовна специфіка сприяє реалізації основних завдань патентного тексту – детальному опису сутності винаходу та забезпеченню його правової охорони.

1.3. Основні труднощі перекладу патентних текстів

Переклад патентної документації є одним із найскладніших видів спеціалізованого перекладу, який поєднує технічну, юридичну та лінгвістичну складність. Головна мета патентного тексту – забезпечити точне відтворення інформації про винахід і гарантувати його правовий захист. Для досягнення

цього перекладач має подолати численні труднощі, що виникають у процесі роботи.

Тож проаналізуємо основні виклики, пов'язані з перекладом патентних текстів, з прикладами та дослідженнями, які ілюструють ці проблеми.

Однією з ключових проблем перекладу патентних текстів є забезпечення термінологічної точності, яка має вирішальне значення для збереження юридичної сили документа. Патентні тексти характеризуються високою насиченістю спеціалізованою термінологією, значення якої суворо визначається галузевим контекстом. Будь-яке відхилення у перекладі може призвести до спотворення юридичного змісту та вплинути на обсяг правової охорони, що надається винаходу.

Одним із прикладів є термін «embodiment», що широко використовується у патентній документації. Його переклад варіюється залежно від контексту і може бути відтворений як «втілення», «варіант реалізації» або «здійснення». Наприклад, у реченні «In one embodiment of the invention...» цей термін доцільно перекладати як «в одному з варіантів реалізації винаходу». У контексті «This embodiment allows for greater efficiency...» коректним перекладом буде «це втілення забезпечує вищу ефективність». Таким чином, точний вибір терміна визначається його функцією у тексті, оскільки він підкреслює конкретний спосіб реалізації технічного рішення [21, 25].

Варіативність значень термінів є ще однією складністю перекладу. Наприклад, термін «device» у залежності від контексту може перекладатися як «пристрій» або «засіб». У технічному контексті, наприклад, у реченні «The device is designed to measure pressure», доцільно використовувати переклад «пристрій». Водночас у ширшому контексті, «A device for achieving the desired result», коректним перекладом буде «засіб». Аналогічно, термін «means» може означати «засіб» у конструкції патентного формулювання, наприклад, «Means for transmitting data» перекладається як «засіб для передавання даних», або

«спосіб» у описовому контексті, наприклад, «Means of achieving greater energy efficiency» – «спосіб досягнення вищої енергоефективності». Іншим прикладом є термін «claim», який у патентній документації може означати «формула винаходу», як у реченні «The claim defines the scope of the invention» – «Формула винаходу визначає обсяг правової охорони», або «вимога» у більш загальному контексті, наприклад, «The patent claim is under dispute» – «Вимога патенту оскаржується» [25, 27].

Для уникнення помилок у перекладі патентних текстів перекладач має ретельно аналізувати контекст використання терміна, враховувати специфіку галузі та використовувати визнані джерела, такі як WIPO Pearl або IATE. Консультації з фахівцями у сфері техніки чи права також можуть значно підвищити якість перекладу. У результаті ефективний переклад патентних текстів вимагає не лише глибокого знання галузевої термінології, але й уважності до юридичних і технічних деталей, що дозволяє зберегти точність та юридичну силу документа.

Синтаксис патентних текстів відзначається високою складністю через використання багаторівневих конструкцій, які забезпечують точний і вичерпний опис технічних деталей. Зазвичай такі речення складаються з численних підрядних частин, уточнень, вставних конструкцій і складнопідрядних зворотів. Мета цієї структури – забезпечити якомога більшу точність у визначенні взаємозв'язків між компонентами винаходу, проте для перекладача вона створює значні труднощі. Помилки у відтворенні синтаксичних зв'язків можуть призвести до втрати або перекручення змісту, що матиме серйозні юридичні наслідки. Наприклад, речення: «A system for monitoring and controlling temperature in industrial processes, comprising a sensor array for detecting temperature variations and a processor configured to adjust settings dynamically based on the detected data, wherein said processor communicates with a remote server». Ця конструкція має кілька рівнів залежності:

Головна частина – «A system for monitoring and controlling temperature in industrial processes».

Уточнення через конструкцію «comprising», що вводить перелік компонентів системи: «a sensor array for detecting temperature variations»; «a processor configured to adjust settings dynamically based on the detected data».

Підрядна частина, що уточнює функціональність процесора: «wherein said processor communicates with a remote server». При перекладі потрібно зберегти логічний зв'язок між частинами речення, що ускладнюється через багаторівневу структуру. Коректний переклад може виглядати наступним чином: «Система для моніторингу і контролю температури в промислових процесах, яка включає масив датчиків для виявлення коливань температури і процесор, налаштований для динамічного регулювання параметрів на основі отриманих даних, при цьому зазначений процесор взаємодіє з віддаленим сервером» [27].

Розглянемо наступне речення: «The apparatus described herein includes a plurality of modules, each configured to perform specific functions, wherein said modules operate in conjunction with a centralized control unit to ensure system efficiency». Переклад: «Описаний тут пристрій включає множину модулів, кожен з яких налаштований для виконання певних функцій, при цьому зазначені модулі працюють у взаємодії з централізованим блоком керування для забезпечення ефективності системи». Оригінальне речення характеризується високою синтаксичною складністю завдяки багаторівневій структурі, яка включає основну частину та кілька уточнюючих конструкцій. Основне твердження «The apparatus... includes a plurality of modules» слугує ядром речення, до якого додаються дієприкметниковий зворот («each configured to perform specific functions») та підрядне речення з відносним займенником «wherein» («wherein said modules operate...»). Ці конструкції ускладнюють структуру, адже вводять додаткову інформацію про

функціональні можливості модулів та їхню взаємодію з централізованим блоком керування.

Щодо словникового запасу, текст містить технічні терміни, такі як «modules», «centralized control unit» та «efficiency», які вимагають спеціалізованих знань для їх розуміння. Такий лексичний вибір сприяє точності й формалізованості викладу, характерним для технічної мови.

Український переклад точно відображає синтаксичну структуру оригіналу, зберігаючи багаторівневість конструкцій. Використання фрази «при цьому зазначені модулі працюють» забезпечує логічний зв'язок між частинами речення, а технічна термінологія, така як «множина модулів» та «централізований блок керування», передає специфіку оригінального тексту. Водночас переклад демонструє складну структуру, подібну до англійської, що відповідає стилістичним і мовним нормам науково-технічного дискурсу.

Таким чином, аналізоване речення відзначається високою синтаксичною складністю через використання вкладених конструкцій, дієприкметникових зворотів і технічної лексики. Український переклад вдало передає всі ці особливості, що підтверджує його адекватність і точність [21, 25, 27].

Розглянемо ще одне речення: «A method for optimizing energy consumption in residential buildings, which involves monitoring usage patterns, generating predictive models, and dynamically adjusting power distribution, characterized by its ability to integrate renewable energy sources». Це речення демонструє високий рівень синтаксичної складності, що обумовлено багаторівневою структурою та використанням технічної термінології. Основна частина речення, яка описує об'єкт («A method for optimizing energy consumption in residential buildings»), є базовим твердженням, що вводить тему. До неї додається підрядне речення «which involves...», яке деталізує процес оптимізації через перелік дій, а саме: «monitoring usage patterns, generating predictive models, and dynamically adjusting power distribution». Цей перелік, що складається з трьох елементів, розширює зміст і додає складності структурі

тексту. Закінчується речення підрядною конструкцією «characterized by its ability to integrate renewable energy sources», яка вказує на ключову характеристику методу, пов'язану з інтеграцією відновлюваних джерел енергії.

Лексичний рівень речення також є технічно складним. Використання спеціалізованих термінів, таких як «optimizing energy consumption», «predictive models», і «renewable energy sources», вимагає від читача певного рівня професійної підготовки для адекватного розуміння. Ці терміни є необхідними для точного опису методології та збереження формального стилю викладу.

Український переклад вдало передає багаторівневу структуру та лексичну складність оригіналу. У перекладі збережено аналогічний підхід до структури речення, зокрема через використання таких термінів, як «моніторинг шаблонів використання», «прогностичні моделі», і «відновлювані джерела енергії». Конструкція «що характеризується здатністю інтегрувати» точно відтворює логічний зв'язок між елементами речення, зберігаючи академічний стиль тексту.

Таким чином, аналізоване речення є прикладом складної синтаксичної конструкції, що поєднує в собі багаторівневу структуру, деталізовані переліки та специфічну термінологію. Переклад зберігає ці особливості, забезпечуючи точність та відповідність академічним нормам викладу інформації.

Виклики перекладу патентних текстів є однією з ключових проблем для перекладачів через високий рівень синтаксичної складності, термінологічну насиченість і відмінності у мовних структурах. Згідно з дослідженням Дж. Хатчинса, довгі багаторівневі речення часто стають причиною неоднозначностей, оскільки ускладнюють розуміння логічної структури тексту [30]. Велика кількість спеціалізованих термінів в одному реченні також додає труднощів, вимагаючи від перекладача точного врахування контексту для збереження змісту. Крім того, відмінності у побудові речень між мовою оригіналу та мовою перекладу підсилюють ці виклики: англійська мова

зазвичай використовує конструкції з поділом уточнень на окремі частини, тоді як українська вимагає інтеграції цих уточнень у більш стислі структури.

Для подолання зазначених викликів перекладачам рекомендується використовувати низку стратегій. Насамперед, важливо проводити детальний аналіз структури речення, визначаючи головні й підрядні частини, а також уточнюючі конструкції. Це дозволяє зрозуміти логіку тексту ще до початку перекладу. У випадках, коли речення є надто довгим і складним, доцільно розбивати його на кілька частин, зберігаючи логічні зв'язки та забезпечуючи читабельність перекладу. Також важливо приділяти увагу юридичній точності перекладу, перевіряючи, чи всі залежності між компонентами збережені й зрозумілі, щоб уникнути помилок, які можуть вплинути на правову силу документа.

Синтаксична складність патентних текстів є важливою характеристикою, яка дозволяє деталізувати технічну і правову інформацію, але вимагає від перекладача високого рівня мовної компетенції та уважності до деталей. Застосування системного підходу до аналізу і перекладу таких текстів допомагає уникнути помилок і зберегти точність документа.

Юридичні та культурні відмінності мають значний вплив на переклад патентних текстів, оскільки кожна правова система використовує свої унікальні поняття, формати та вимоги. Патентне право різних країн має особливості, які не завжди мають прямі еквіваленти у інших правових системах, що створює серйозні виклики для перекладачів. Недостатнє врахування цих відмінностей може призвести до неправильної інтерпретації документа та ускладнень у правовому захисті винаходу.

Одним із яскравих прикладів є поняття «utility model», яке широко використовується у європейських країнах і Японії. Це поняття позначає вид правової охорони, який надається технічним рішенням з меншим рівнем інноваційності, ніж у винаходів, і зазвичай має коротший термін дії. Водночас у США подібна концепція відома як «petty patent», хоча вона використовується

значно рідше і має інші юридичні особливості. При перекладі цього терміна перекладач має зважати на контекст і уточнювати, чи доречно адаптувати його як «корисну модель», чи пояснити його у дужках, щоб уникнути непорозумінь.

Інший приклад стосується терміна «claims» (формула винаходу), який має ключове значення в патентному праві. У Європі формули винаходів можуть мати більш лаконічну структуру, концентруючись на визначенні основних технічних ознак. У США, навпаки, до формул додається більше деталізації, щоб розширити охоплення правової охорони і уникнути можливих спорів. Наприклад, у формулі типу «A system comprising X, Y, and Z» в американському патенті можуть бути додані додаткові підпункти для кожного компонента, тоді як у європейському документі це буде викладено лаконічніше. Перекладач повинен враховувати ці відмінності, зберігаючи відповідність формату цільової правової системи.

Культурні відмінності також впливають на стиль і структуру патентних текстів. Наприклад, у Японії тексти часто мають ієрархічну структуру, де інформація подається від загального до конкретного, а формулювання тексту може бути більш опосередкованим і ввічливим. Водночас у США та Європі тексти зазвичай побудовані у прямолінійній манері, з чітким акцентом на технічних деталях і юридичних аспектах. У таких випадках перекладач повинен не лише точно передати зміст, але й адаптувати стиль документа до очікувань аудиторії цільової країни. Наприклад, японська конструкція «It is considered preferable to use material X for this purpose» перекладається як більш прямолінійне «Material X is used for this purpose» у текстах для європейського чи американського ринку [32].

Додатково, правові відмінності впливають на оформлення документів. У США патентні заявки часто містять значну кількість графічних ілюстрацій та прикладів, що деталізують кожен аспект винаходу. У Європі акцент робиться на юридично коректному описі, а ілюстрації використовуються менш активно. Наприклад, американський патент може містити окремі розділи для пояснення

кожної з частин винаходу: «Detailed Description of the Preferred Embodiments» або «Best Mode for Carrying Out the Invention», тоді як у європейській системі ці розділи можуть бути об'єднані у стисліший виклад. Перекладач повинен не лише передати зміст таких розділів, але й адаптувати їх до вимог патентного відомства цільової країни.

Для уникнення помилок, спричинених юридичними та культурними відмінностями, перекладачам рекомендується застосовувати низку стратегій, які забезпечують точність та відповідність перекладу правовим нормам і культурним особливостям цільової аудиторії. Одним із ключових етапів підготовки є дослідження правових систем, що передбачає ознайомлення зі специфікою патентного права країни, для якої готується документ. Це дозволяє зрозуміти юридичний контекст і уникнути неправильного тлумачення термінів чи конструкцій.

У випадках, коли певний термін або концепція не має прямого еквівалента в цільовій мові, важливо звертатися за консультаціями до правознавців. Юридичні експерти можуть надати рекомендації щодо точного відтворення значення або запропонувати найбільш прийнятний відповідник, який враховує як правові, так і культурні нюанси.

Метафоричні моделі та неологізми є невід'ємною частиною технічної мови, яка постійно змінюється, адаптуючись до нових відкриттів і технологій. У патентних текстах такі елементи використовуються для пояснення складних понять та опису інновацій, але їх переклад становить виклик через необхідність збереження оригінальної метафоричної суті або адекватної адаптації до мовних норм цільового тексту. Відсутність усталених перекладів або неправильне тлумачення може призвести до втрати змісту чи викликати непорозуміння.

Наприклад, термін «neural network» («нейронна мережа») використовується у галузі штучного інтелекту для опису математичних моделей, натхненних біологічними нейронами. Переклад цього терміна як

«нейронна мережа» є усталеним в українській мові, але потребує пояснення, коли використовується у тексті для непідготовленої аудиторії. Важливо, щоб перекладач не лише передав метафоричний образ, але й додав контекстуальне роз'яснення, наприклад: «нейронна мережа, математична модель, що імітує принципи роботи людського мозку». Це допомагає зберегти оригінальний образ і забезпечити зрозумілість [32].

Іншим прикладом є термін «genetic scissors» («генетичні ножиці»), який став популярним після розвитку технологій редагування генів, таких як CRISPR-Cas9. У цьому випадку буквальний переклад як «генетичні ножиці» передає метафору, але вимагає додаткового пояснення для непрофесійної аудиторії, щоб уникнути буквального сприйняття. Перекладач може додати уточнення: «генетичні ножиці, інструмент для точного редагування геному, подібний до ножиць у своїй дії». Таке пояснення забезпечує адекватне розуміння метафори [32].

Термін «cloud computing» («хмарні обчислення») є ще одним прикладом, де переклад потребує уваги. Буквальний переклад «обчислення у хмарі» може бути незрозумілим без відповідного контексту. Усталений переклад як «хмарні обчислення» вже використовується, але для нових термінів або нетипових контекстів може знадобитися адаптація. Наприклад, фраза «cloud-based infrastructure» може бути перекладена як «інфраструктура на базі хмарних обчислень», що зберігає логіку і зрозумілість для технічної аудиторії.

Метафори в технічних текстах, допомагають концептуалізувати складні ідеї, спрощуючи їх сприйняття [39]. Але перекладач стикається з викликом збереження цих моделей у мові цільового тексту. Наприклад, у фразі «bottleneck in data processing» метафора «bottleneck» (буквально: «горлечко пляшки») передає ідею вузького місця, яке обмежує потік. Коректний переклад цього виразу буде «вузьке місце у процесі обробки даних», що зберігає образ і пояснює суть [33].

Неологізми також створюють труднощі у перекладі, оскільки вони часто ще не мають усталених еквівалентів у мові цільового тексту. Наприклад, термін «blockchain» спочатку сприймався як нове слово і перекладався буквально як «ланцюг блоків», але поступово набув усталеного вжитку у такій самій формі – «блокчейн». Перекладач у таких випадках має оцінювати, чи варто залишити оригінальний термін без змін, чи адаптувати його. У більшості випадків технічні неологізми залишаються в оригінальній формі, якщо їх вже впізнає цільова аудиторія, але додається пояснення їх суті.

Переклад метафоричних моделей і неологізмів вимагає від перекладача особливої уваги до збереження змісту та стилю оригінального тексту, що потребує використання низки стратегій. Однією з найважливіших є збереження метафоричного образу, якщо він є зрозумілим для цільової аудиторії. У таких випадках метафора має залишатися в первинній формі, адже вона зберігає не лише зміст, але й стилістичні особливості тексту, що є важливим для досягнення ефекту, аналогічного оригіналу.

У випадках, коли метафора чи неологізм є новим або складним для розуміння, доцільно додавати контекстуальне пояснення. Такі роз'яснення дозволяють читачеві зрозуміти глибинний зміст терміну чи метафоричної моделі, зберігаючи при цьому точність і логіку викладу. Особливо це актуально для текстів, що містять складні технічні чи наукові концепції.

Дослідження галузі, до якої належить текст, є ще однією важливою стратегією. Використання спеціалізованих словників, наукових публікацій і консультації з експертами допомагають знайти найбільш відповідний переклад для неологізмів чи метафор, зберігаючи їх зв'язок із контекстом. Такий підхід забезпечує точність перекладу й сприяє його інтеграції в професійне середовище цільової аудиторії.

Важливо також враховувати рівень підготовленості аудиторії, для якої призначено текст. Залежно від цього перекладач має обирати оптимальний рівень деталізації: від збереження складних термінів і метафор до їхньої

адаптації чи спрощення для більш загального розуміння. Це дозволяє забезпечити баланс між збереженням точності оригіналу та його доступністю для читача.

Семантична неоднозначність є однією з найпоширеніших проблем перекладу патентних текстів. Вона виникає через наявність термінів або формулювань, які можуть мати кілька значень залежно від контексту, і особливо часто зустрічається у текстах, пов'язаних із технічними та інженерними галузями. Неправильна інтерпретація багатозначного терміна може змінити зміст патенту, що призведе до юридичних і технічних наслідків.

Одним із класичних прикладів є термін «band», який у контексті телекомунікацій може означати як «діапазон», так і «смугу». У реченні «The system operates within a frequency band of 2.4 GHz» правильний переклад буде «Система працює у діапазоні частот 2,4 ГГц», тоді як вибір варіанта «смуга частот» може бути помилковим у залежності від конкретної технічної ситуації. З іншого боку, «The signal is transmitted over a narrow band» термін «band» слід перекладати як «смуга», адже тут йдеться про ширину каналу передачі сигналу. Вибір неправильного значення може змінити технічний зміст і порушити точність опису [4].

Ще одним прикладом є слово «set», яке у різних контекстах може мати різні значення: «набір», «встановлення», «комплект» або навіть «встановлювати» як дієслово. У реченні «A set of components is used to assemble the device», правильний переклад: «Для складання пристрою використовується набір компонентів», тоді як переклад «комплект компонентів» може бути недоречним, якщо мова не йде про готовий комплект. У частині речення «The parameters are set to optimize performance» слово «set» перекладається як «встановлюються», що відображає дієслівну функцію терміна [25, 26].

Особливу увагу слід приділити термінам, які мають загальноживані та вузькоспеціалізовані значення. Наприклад, слово «driver» у тексті про електроніку може означати як «драйвер» (програмне забезпечення для

управління пристроєм), так і «перетворювач» (у контексті апаратного забезпечення). У реченні «The driver controls the operation of the LED module» термін слід перекладати як «драйвер керує роботою LED-модуля», тоді як у контексті силових пристроїв, наприклад, «The driver converts the input voltage to power the motor», правильний переклад буде «перетворювач напруги живить двигун» [26].

Семантична неоднозначність також проявляється у словах із широким значенням, таких як «system» або «process». Наприклад, термін «system» може означати як «система» у загальному сенсі, так і «установка» або навіть «комплекс» у залежності від контексту. У частині речення «The system monitors environmental conditions» доцільним буде переклад «Система моніторить стан довкілля», тоді як у випадку «The system consists of multiple interconnected modules» слово «system» може бути уточнене як «комплекс».

Для уникнення помилок, зумовлених семантичною неоднозначністю, перекладач повинен використовувати низку стратегій, що сприяють забезпеченню точності й відповідності перекладу оригінальному тексту. Одним із ключових методів є контекстуальний аналіз, який передбачає глибоке вивчення контексту терміна. Це дозволяє визначити найбільш доречне значення, враховуючи технічний, юридичний або загальний характер використання терміна. Аналіз сусідніх речень і загальної тематики тексту може значно полегшити процес прийняття рішення щодо правильного перекладу.

У разі, коли контекст не дає достатньої ясності, важливо звертатися за допомогою до експертів у відповідній галузі. Технічні чи юридичні фахівці можуть надати роз'яснення щодо специфічного значення терміна, що допоможе уникнути помилок і забезпечити коректність перекладу в професійному середовищі.

Ще одним ефективним інструментом є використання глосаріїв і авторитетних джерел. Наприклад, технічні словники, бази даних WIPO Pearl

або IATE пропонують стандартизовані переклади термінів, що значно підвищує точність перекладу. Такі ресурси допомагають уникнути суб'єктивності у виборі значень і забезпечують відповідність міжнародним стандартам.

У складних випадках, коли термін може залишатися неоднозначним навіть після аналізу, доцільно додавати пояснення або коментарі. Наприклад, після першого використання терміна перекладач може навести його розширене визначення у дужках, що забезпечить більш точне розуміння терміна аудиторією. Це особливо актуально для текстів, які мають на меті освітню чи інформаційну функцію.

Таким чином, для уникнення семантичної неоднозначності перекладач повинен поєднувати контекстуальний аналіз, консультації з експертами, використання авторитетних джерел і додавання пояснень. Такий підхід дозволяє створити переклад, що максимально точно відповідає змісту оригіналу та є зрозумілим для цільової аудиторії.

Семантична неоднозначність є важливим фактором, який ускладнює переклад патентних текстів. Вона вимагає від перекладача високого рівня уважності, знань у технічній галузі та вміння адаптувати текст до вимог цільової аудиторії. Успішний переклад залежить від здатності перекладача розуміти багатозначні терміни у конкретному контексті та точно передавати їх зміст, зберігаючи юридичну і технічну точність документа.

Висновки до розділу 1. У розділі було розглянуто теоретичні засади перекладу патентної документації, зокрема її жанрові особливості, лексико-семантичні характеристики та основні труднощі перекладу. Патентна документація характеризується унікальним поєднанням юридичного, науково-технічного та адміністративного стилів, що визначає її жанрову специфіку. Основними функціями таких текстів є юридична, інформаційна та комунікативна, що зумовлює суворо регламентовану структуру й стандартизовану мову. Лексико-семантичні характеристики патентної

документації включають високий ступінь формалізованості, використання стандартизованих мовних конструкцій і вузькоспеціалізованої термінології. Складні синтаксичні конструкції та точна технічна термінологія забезпечують однозначність і точність викладу, необхідні для правової охорони винаходів.

Переклад патентної документації є одним із найскладніших видів спеціалізованого перекладу через термінологічну насиченість, складність синтаксичних конструкцій, а також культурні та юридичні відмінності. Перекладач має враховувати контекст, специфіку галузі, юридичні нюанси, а також використовувати спеціалізовані джерела й консультації експертів. Основними викликами є забезпечення термінологічної точності, збереження складної структури тексту та адаптація до вимог правових систем різних країн.

Таким чином, дослідження теоретичних засад перекладу патентної документації дозволяє краще зрозуміти специфіку цього жанру тексту, що сприяє забезпеченню якісного перекладу, враховуючи всі лексико-семантичні й юридичні аспекти. Це, у свою чергу, сприяє ефективному захисту інтелектуальної власності та популяризації інновацій у міжнародному масштабі.

РОЗДІЛ 2.

ЛЕКСИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

2.1. Проблеми еквівалентності при передачі спеціальної лексики

Проблема еквівалентності у перекладі англomовної патентної документації є однією з найважливіших у сфері технічного та юридичного перекладу. Це зумовлено необхідністю забезпечення точного відтворення змісту, стилю та термінології оригінального тексту з урахуванням специфіки цільової мови. У патентній документації кожне слово має значення, а неточний переклад термінів або конструкцій може призвести до втрати юридичної сили документа або неправильного розуміння технічного опису. Проблема еквівалентності обумовлена багатьма факторами, серед яких відсутність прямих еквівалентів, полісемія термінів, культурні та правові відмінності.

Ю. Ніда, один із провідних теоретиків перекладу, у своїй праці «*Toward a Science of Translating*» запропонував концепцію двох типів еквівалентності: формальної та динамічної. Ця концепція набула широкого застосування у

теорії і практиці перекладу, особливо у випадках перекладу технічних текстів, таких як патентна документація [36].

Формальна еквівалентність спрямована на збереження максимальної точності передачі лексичних, синтаксичних та стилістичних особливостей оригінального тексту. Вона передбачає мінімальне втручання перекладача у структуру і зміст тексту, що особливо важливо у патентній документації, де будь-яка зміна формулювання може вплинути на юридичну або технічну значущість тексту. Наприклад, у патентах слово «comprising» зазвичай перекладається як «що включає». Цей термін не є синонімічним до «складається з», оскільки в англійській мові він означає відкритий перелік елементів, що залишає можливість для додаткових компонентів. Неправильний переклад як «складається з» може звузити обсяг правової охорони винаходу. Таким чином, формальна еквівалентність забезпечує юридичну точність та недвозначність.

Динамічна еквівалентність, у свою чергу, спрямована на адаптацію тексту таким чином, щоб він був зрозумілим для цільової аудиторії. Це особливо важливо у випадках, коли певні терміни, вирази або конструкції в оригіналі не мають прямого відповідника в мові перекладу. Наприклад, англійський термін «embodiment» у патентній документації використовується для позначення різних варіантів виконання винаходу. В українській мові немає одного слова, яке б точно передавало цей термін, тому перекладачі зазвичай використовують описовий вираз «варіант виконання». У цьому випадку застосування динамічної еквівалентності дозволяє зробити текст зрозумілим для українського читача, не втрачаючи його основного змісту.

Ще одним прикладом використання динамічної еквівалентності є передача термінів, пов'язаних із функціями об'єктів. Наприклад, англійське «biasing means» у перекладі подається як «засоби для створення попереднього навантаження». Хоча цей опис значно довший за оригінал, він є необхідним

для точного відтворення змісту в умовах відсутності прямого українського еквівалента.

Однак важливо зазначити, що у перекладі патентної документації динамічна еквівалентність застосовується обмежено. Це пов'язано з тим, що будь-яка спроба адаптувати текст може спричинити зміну юридичного чи технічного змісту. Тому перекладачі зазвичай намагаються зберігати баланс між формальною точністю та зрозумілістю тексту, що вимагає високого рівня професійної компетенції.

Таким чином, концепція формальної та динамічної еквівалентності, запропонована Ю. Нідою, є надзвичайно корисною у перекладі патентної документації. Формальна еквівалентність забезпечує точність та збереження структури оригіналу, тоді як динамічна еквівалентність дозволяє адаптувати текст для зрозумілості, особливо у випадках, коли оригінал містить терміни або конструкції, що не мають прямих аналогів у мові перекладу. Баланс між цими підходами є основою для створення якісного перекладу патентної документації [36].

Відсутність точних відповідників у цільовій мові є однією з найбільш поширених проблем у перекладі англійської патентної документації, зумовленою численними факторами. Відмінності між мовними системами, унікальні термінологічні традиції, а також різні підходи до кодифікації спеціальної лексики створюють серйозні труднощі для перекладачів, які повинні не лише зберегти точність та адекватність, але й забезпечити відповідність правовим і технічним вимогам. У цьому контексті англійська мова, як міжнародна мова науки, техніки та бізнесу, має розвинену термінологічну базу, яка не завжди має прямих аналогів в інших мовах. Особливо це стосується української мови, де є певні терміни, що не мають точних еквівалентів або мають інші лексичні значення.

Одним із найбільш яскравих прикладів цієї проблеми є термін «embodiment», який широко використовується в англійській патентній

текстах для позначення конкретного варіанту реалізації або виконання винаходу. У багатьох випадках термін «embodiment» позначає не тільки одну версію або реалізацію, а й підкреслює концепцію універсальності та варіативності можливих варіантів виконання. Це дає розуміння того, що конкретний винахід може бути представленим різними способами, але усі ці варіанти залишаються в межах однієї концепції, що описується в патенті. Відсутність прямого українського відповідника цього терміну змушує перекладачів використовувати вирази типу «варіант виконання». Хоча цей варіант є зрозумілим і прийнятним у більшості випадків, він не передає усієї глибини і багатозначності оригінального терміну. У юридичному контексті це може стати критичним, оскільки недостатня точність перекладу може призвести до зменшення обсягу правового захисту винаходу. Термін «embodiment» також може мати значення, що охоплює різні варіанти конструкції або функціонування, які є невід’ємними частинами технології або процесу, що може бути втраченим у дослівному перекладі [].

Іншим прикладом є термін «means for biasing», який широко використовується в технічних описах для позначення механізмів або елементів, що створюють певний статичний вплив або попереднє навантаження. У перекладі цей вираз часто отримує форму «засоби для створення попереднього навантаження». Такий переклад є необхідним, оскільки відсутній один ємний український термін, який би одночасно передавав технічну функцію й компактність англійського виразу. Цей переклад є точним у технічному сенсі, але він є описовим і довшим, що робить його менш зручним для використання у тексті. Такі описові переклади вимагають від перекладача глибокого розуміння функціональних характеристик терміну, що особливо важливо в умовах, коли патент описує складні технічні процеси або системи. Перекладач, у такому разі, має бути обережним, щоб не втратити ключову інформацію про механізм або конструкцію, що може суттєво вплинути на розуміння патенту [6].

Ще одним прикладом є термін «array», який в англійській технічній термінології має кілька значень залежно від контексту. У сфері електроніки цей термін може позначати «масив» (наприклад, масив сенсорів, датчиків чи світлодіодів), а в контексті оптики – «решітку» (наприклад, у системах дифракції світла). Вибір правильного українського відповідника залежить від галузі застосування і контексту, в якому термін вживається. Неправильний переклад цього терміну може призвести до значної зміни технічного змісту документа. У такому випадку перекладач мусить уважно оцінити, до якої саме категорії належить об'єкт, і обрати відповідний переклад, що відображає точну функцію або структуру. Це підкреслює важливість врахування не лише лексичних, а й галузевих і контекстуальних факторів при виборі еквівалентів [6].

Наприклад, термін «coupling» в патентних документах часто позначає механізм або елемент, який з'єднує два або більше об'єкти в певному механізмі. У технічних текстах, особливо в електроніці та механіці, цей термін часто перекладається як «з'єднання» або «зчеплення». Однак, якщо врахувати специфіку юридичної точності, можна використовувати більш описовий вираз «механізм для з'єднання», що є точним у технічному сенсі, але значно довшим і менш зручним. Важливо, що в патенті, де кожне слово має свою юридичну вагу, навіть такі терміни мають бути передані із максимальною точністю, щоб уникнути можливих суперечок або невизначеності щодо обсягу прав на винахід.

Ще одним прикладом є термін «integrated circuit», який в електроніці позначає складний електронний пристрій, що складається з кількох мікросхем на одному чіпі. Оскільки в українській мові існує чіткий відповідник – «інтегральна схема», з цим терміном немає проблем. Однак інколи зустрічається більш загальний вираз «chip», що в залежності від контексту може перекладатися як «мікросхема» або «чіп». Вибір правильного еквівалента може залежати від того, чи є в даному випадку акцент на

конструктивних або функціональних особливостях, що вимагає більш глибокого розуміння контексту, особливо при роботі з патентами, де точність опису може змінювати обсяг прав на винахід [6].

Іншим прикладом є термін «thread», який в контексті програмування або механіки може позначати окремих потік виконання в програмі або різьбу на поверхні деталі. Для цього терміну в українській мові існують різні відповідники: у контексті програмування – «потік», а в механіці – «різьба». Вибір між цими варіантами залежить від контексту, але інколи доводиться використовувати описові конструкції, щоб чітко передати функціональне значення терміну, наприклад, «потік виконання програми» або «різьбова частина». Оскільки термін має різні значення в залежності від галузі, перекладач повинен враховувати конкретну сферу застосування винаходу та його технічні характеристики, щоб правильно передати зміст оригіналу.

Термін «tensioning device» у патентній документації позначає пристрій, який забезпечує натягнення елементів, наприклад, пружини або троси, для досягнення певного ефекту в механізмах. Перекладачі часто використовують вирази «пристрій для натягування» або «пристрій для створення натягу», що є описовими і точними, але додають зайву кількість слів і ускладнюють сприйняття тексту. Водночас, використання терміну «натяжний механізм» може не відображати всі функціональні нюанси, що властиві оригіналу. Це приклад того, як описові переклади можуть бути точними, але потребують додаткових зусиль для забезпечення точності і юридичної ясності [18].

Не менш складною є ситуація з термінами, що описують типи матеріалів або процесів, «alloy» (сплав) або «composite material» (композитний матеріал). У таких випадках існують точні відповідники в українській мові, але вони можуть мати різні варіації залежно від контексту, що змушує перекладача уточнювати, про який саме тип сплаву або матеріалу йдеться. Наприклад, термін «alloy», що може означати сплав різних металів, часто потребує додаткового уточнення, щоб описати його точний склад, тоді як «composite

material» вимагає не лише лексичної відповідності, але й пояснення характеристик та використання матеріалу в конкретній галузі.

Таким чином, кожен з перелічених прикладів вимагає від перекладача не лише глибокого розуміння технічних аспектів, але й здатності застосовувати різні стратегії для досягнення максимальної точності та зрозумілості тексту. Описові переклади, хоча й допомагають вирішити проблему відсутності прямих еквівалентів, часто ускладнюють сприйняття і можуть призвести до юридичних чи технічних неточностей. Задля збереження точності перекладу необхідно застосовувати стандартизовану термінологію, консультиватися з експертами та ретельно враховувати контекст, щоб забезпечити правильне відображення змісту і не допустити помилок, що можуть вплинути на юридичну силу документа.

Полісемія є однією з найбільших проблем при перекладі англійської патентної документації, оскільки технічні терміни можуть мати різні значення залежно від контексту. Це явище вимагає від перекладача глибокого розуміння галузі, у якій використовується термін, а також здатності точно визначити, яке значення терміну є найбільш відповідним у конкретному контексті.

Наприклад, англійський термін «drive» може мати кілька значень у залежності від контексту. У механічному контексті «drive» часто позначає механізм або систему, що передає енергію від одного елемента до іншого, наприклад, «gear drive» (шестеренний привід) або «electric drive» (електричний привід). В такому випадку, правильний переклад цього терміну українською мовою буде «привід». Однак у контексті комп'ютерних технологій «drive» зазвичай вказує на пристрій для зберігання даних, такий як «hard drive» (жорсткий диск) або «solid-state drive» (твердотілий диск), і в такому випадку термін має перекладатися як «накопичувач». Крім того, у загальному технічному контексті, «drive» може вказувати на механізм або пристрій для виконання певної дії, наприклад, «drive mechanism» (механізм приводу), де правильним перекладом буде «механізм». Вибір правильного еквівалента

залежить від конкретного контексту, і для цього перекладач має чітко визначити, яке значення терміну є актуальним для конкретної ситуації [25].

Іншим прикладом полісемії є термін «spring». У технічних текстах «spring» може позначати як пружину, так і ресору, залежно від контексту. У механіці «spring» найчастіше перекладається як «пружина», елемент, що здатний відновлювати свою форму після деформації і використовуваний для збереження енергії, як у «coil spring» (спіральна пружина). Водночас у контексті автомобільних технологій або важкої техніки «spring» може вказувати на ресору – елемент підвіски, що амортизує удари і рівномірно розподіляє вагу, наприклад, «leaf spring» (листова ресора). У таких випадках вибір між «пружиною» та «ресорою» залежить від функції елемента в механізмі і специфіки його використання. Перекладач повинен враховувати не лише лексичне значення слова, але й технічний контекст, у якому воно використовується, щоб уникнути помилок у перекладі.

Ще один приклад полісемії можна побачити в терміні «shaft», що в загальному технічному контексті позначає обертальний вал або стержень. Однак у патентній документації цей термін може мати різні значення залежно від конкретної технічної області. У механіці «shaft» зазвичай перекладається як «вал», що є обертальним елементом, який передає рух, наприклад, «drive shaft» (привідний вал). Однак в електроніці або машинобудуванні «shaft» може вказувати на вертикальну або горизонтальну ось, що є частиною складної механічної системи, де вал має функцію передавання енергії або руху між елементами. У такому випадку перекладач має враховувати, що термін може мати більш загальне або спеціалізоване значення, і тому необхідно вибирати відповідний варіант, такий як «вал» або «ось» в залежності від контексту [27].

Полісемія також може виникати з термінами, які позначають конкретні елементи механізмів або технологічних процесів. Наприклад, англійський термін «clamp» може позначати як «затиск» в загальному технічному контексті, так і спеціалізований елемент для фіксації, наприклад, «vibration

clamp» (затиск для вібрації) або «pipe clamp» (затиск для труб). Термін «clamp» у контексті з'єднання механічних елементів часто перекладається як «затиск», однак якщо мова йде про фіксацію труб або іншої спеціалізованої деталі, необхідно уточнити, чи це є стандартний затиск чи спеціалізований пристрій для конкретного застосування.

Таким чином, полісемія вимагає від перекладача не тільки знань мовної системи, але й здатності аналізувати контекст, в якому використовується термін. Перекладач має враховувати галузеві особливості, функції об'єктів і технологічні аспекти, щоб забезпечити точність і коректність перекладу, адже будь-яка неточність може вплинути на правову чи технічну правильність патентної документації.

Проблема еквівалентності у перекладі англomовної патентної документації є ключовою у забезпеченні точності, зрозумілості та юридичної сили текстів. Враховуючи важливість кожного слова у таких документах, перекладачі стикаються з низкою викликів, пов'язаних із відсутністю прямих еквівалентів, полісемією термінів, культурними та правовими відмінностями. Для ефективного вирішення цих проблем важливим є застосування концепції формальної та динамічної еквівалентності, розробленої Ю. Нідою, яка дозволяє досягати балансу між збереженням структури оригіналу та адаптацією тексту для цільової аудиторії.

2.2. Запозичення, калькування та адаптація термінів у перекладі

Переклад англomовної патентної документації вимагає високої професійної підготовки, уважності до деталей та глибоких знань у сфері патентного права, технічної термінології й мовознавства. Такий переклад не обмежується лише лінгвістичною адаптацією тексту, а включає в себе низку завдань, пов'язаних із забезпеченням точності передачі інформації,

збереженням змістовної структури документа, а також відповідністю юридичним вимогам і нормам країни, до якої здійснюється переклад. Найпоширенішими способами передачі термінів є запозичення, калькування та адаптація.

Запозичення термінів під час перекладу англomовної патентної документації забезпечує точність і уніфікованість термінології, особливо у сферах, що стрімко розвиваються, таких як технології, медицина та юриспруденція. У таких випадках запозичення, яке полягає у використанні іншомовного терміна без змін або з мінімальною адаптацією, є виправданим і навіть необхідним. Цей підхід дозволяє зберегти зміст і семантичну точність, що є особливо критичним у юридичних документах, таких як патенти, де навіть найменше викривлення може призвести до втрати сенсу або до правових ризиків.

У сфері інформаційних технологій прикладами запозичення можуть бути терміни «блокчейн» («blockchain») та «стартап» («startup»). Обидва терміни, адаптовані лише фонетично, дозволяють зберегти оригінальне значення, яке було сформоване в англomовному середовищі. Аналогічно, у медицині використовуються такі терміни, як «МРТ» («magnetic resonance imaging») та «КТ» («computed tomography»), що є скороченнями, запозиченими з англійської мови, із паралельним наданням розшифровки для спеціалістів. Це сприяє збереженню точності, адже створення нових термінів могло б спричинити неоднозначність або ускладнення у сприйнятті фахівцями міжнародного рівня.

Проаналізуємо терміни «дебагінг» («debugging») та «сервер» («server»). «Дебагінг» позначає процес пошуку та виправлення помилок у програмному коді. Це слово було запозичене без значних змін, оскільки еквіваленти «налагодження» не передають усіх семантичних нюансів, важливих для фахівців. Термін «сервер» також широко використовується без перекладу,

оскільки альтернативи, такі як «обчислювальний вузол», є громіздкими та не відповідають усталеній технічній термінології.

У медицині запозичення таких термінів, як «стент» («stent») та «біопсія» («biopsy»), демонструє важливість точності передачі змісту. Наприклад, термін «стент» позначає спеціальний пристрій, що використовується для підтримання просвіту судин, і його еквіваленти у більшості мов відсутні. У випадку «біопсії» ми спостерігаємо адаптацію, яка полягає у зміні орфографії відповідно до фонетичних правил мови перекладу, що забезпечує зрозумілість для фахівців.

У галузі фізики та інженерії терміни «кварк» («quark») та «квантові обчислення» («quantum computing») є яскравими прикладами запозичення. Термін «кварк», запозичений без змін, був створений англійською мовою для позначення фундаментальних частинок у квантовій фізиці. У випадку «квантових обчислень» ми спостерігаємо змішаний підхід, коли запозичення одного елемента («квантові») поєднується з адаптованим перекладом іншого («обчислення»).

У галузі юриспруденції ситуація подібна: терміни, такі як «copyright» («авторське право») чи «patent pending» («патент очікує реєстрації»), часто залишаються без адаптації або перекладаються із зазначенням англійського варіанту в дужках. Це дозволяє забезпечити відповідність між версіями документації різними мовами та уникнути неоднозначності в юридичних трактуваннях [27].

Серед основних переваг запозичення слід відзначити точність передачі змісту та швидкість адаптації нових термінів до мовної системи перекладу. Цей підхід дозволяє уникнути втрати інформації та забезпечує спільність термінології в міжнародному середовищі. Однак існують і певні недоліки, зокрема утруднення розуміння для осіб, які не знайомі з іншомовною термінологією, а також ризик «захаращення» мови значною кількістю запозичень. Для зменшення цих недоліків практикується додавання пояснень

або використання комбінованих термінів, наприклад, «смартфон (розумний телефон)».

Запозичення є ефективним інструментом у перекладі англомовної патентної документації, особливо коли йдеться про новітні технології, медичні досягнення та правові аспекти. Баланс між точністю, зрозумілістю та відповідністю оригіналу залишається ключовим завданням перекладачів, які працюють над адаптацією таких текстів. Цей підхід дозволяє забезпечити високу якість перекладу і сприяє ефективній комунікації між різними професійними спільнотами.

Калькування термінів під час перекладу англомовної патентної документації є одним із ключових методів, що дозволяють забезпечити точність передання змісту оригіналу, водночас роблячи нові терміни зрозумілими для носіїв мови перекладу. Цей спосіб перекладу базується на відтворенні структури іншомовного терміна або його складових частин за допомогою мовних засобів цільової мови. Таким чином, калькування створює нові терміни, які зберігають концептуальну цілісність і відповідають нормам мови перекладу.

У патентній документації, де важливими є точність і послідовність, калькування відіграє вирішальну роль. Патентні тексти часто містять нові технологічні, наукові чи правові поняття, для яких у мові перекладу немає усталених еквівалентів. У таких випадках калькування дозволяє передати значення оригінального терміна без ризику втрати інформації. Крім того, цей метод є ефективним інструментом для уніфікації термінології, що забезпечує її зрозумілість і прийнятність у міжнародному контексті.

Утім, калькування має і свої обмеження. Воно може призводити до створення малозрозумілих або штучних термінів, які важко сприймаються носіями мови, особливо якщо перекладена конструкція не відповідає логіці чи стилістичним нормам цільової мови. З огляду на це, успішність калькування

значною мірою залежить від контексту, професійної підготовки перекладача та його здатності інтегрувати нові терміни в цільову мовну систему.

Далі розглянемо приклади калькування, які широко використовуються в патентній документації, та проаналізуємо, як цей метод сприяє точному переданню змісту й адаптації термінів у мовному середовищі перекладу.

Термін «cloud computing» – «хмарні обчислення» є яскравим прикладом успішного калькування у сфері інформаційних технологій. Метафора «хмара», яка позначає віддалене зберігання даних і обчислювальні ресурси, була адаптована до цільової мови без втрати оригінального значення. Цей термін, завдяки своїй простоті та зрозумілості, швидко став популярним і широко використовуваним.

Калькований термін «intellectual property» – «інтелектуальна власність» успішно інтегрувався у правову практику. Він відтворює структуру англійського оригіналу, зберігаючи ключові семантичні компоненти. Як результат, поняття, яке позначає права на нематеріальні активи, стало загальнозрозумілим і вживаним у юридичному контексті.

«Deep learning» – «глибоке навчання» є ще одним прикладом ефективного калькування, яке передає зміст сучасного підходу до машинного навчання. Дослівний переклад дозволяє зберегти зв'язок з оригінальним терміном, що є важливим для спеціалістів у сфері штучного інтелекту.

Термін «artificial intelligence» – «штучний інтелект» калькується дослівно, зберігаючи структуру оригінального терміна. Завдяки цьому він став базовим у технологічних галузях і є загальновизнаним поняттям у сфері розробки розумних систем.

«Virtual reality» – «віртуальна реальність» є прикладом калькування, що дозволило інтегрувати концепцію нової технології в мовну систему перекладу. Термін дослівно передає зміст, зберігаючи логічну структуру оригіналу, і є загальнозрозумілим як для спеціалістів, так і для ширшої аудиторії.

Термін «data mining» – «видобування даних» демонструє вдале калькування з використанням метафори «видобування». Цей підхід дозволяє зберегти концептуальну суть аналізу великих обсягів даних і зрозумілість для спеціалістів.

«Open source» – «відкритий код» є прикладом прямого калькування, що забезпечує точне передання значення терміна. Це калькування адаптувало термін до мовного середовища, зробивши його загальноновживаним у професійних колах.

«Machine learning» – «машинне навчання» також належить до прикладів успішного калькування, яке дозволяє зберегти зміст і логіку оригінального терміна. Завдяки дослівному перекладу цей термін став зрозумілим для спеціалістів і широко використовується в технічних документах.

«Green energy» – «зелена енергія» є прикладом простого та вдалого калькування, яке повністю відтворює оригінальну структуру і забезпечує зрозумілість терміна у сфері екологічних технологій.

Термін «digital twin» – «цифровий двійник» демонструє успішне калькування, яке передає концепцію створення цифрової моделі реального об'єкта. Цей термін швидко інтегрувався у мову технічних спеціалістів завдяки своїй логічності та відповідності технологічній концепції [21, 36, 39].

Приклади калькованих термінів у перекладі англomовної патентної документації демонструють, як цей метод сприяє інтеграції нових понять у різних галузях знань.

Таким чином, калькування дозволяє інтегрувати нові терміни в мовне середовище, зберігаючи їхній зміст і адаптуючи їх до стилістичних і граматичних норм цільової мови. Цей метод є ефективним для збереження точності перекладу, що особливо важливо у патентній документації, де кожен термін може мати критичне значення для тлумачення змісту.

Адаптація термінів під час перекладу англomовної патентної документації є важливим і складним етапом, спрямованим на забезпечення

відповідності перекладеного тексту мовним, культурним та правовим особливостям цільової аудиторії. Цей метод перекладу полягає у зміні або перетворенні термінів таким чином, щоб вони стали зрозумілими і природними для носіїв мови перекладу, водночас максимально точно передаючи зміст оригіналу. Адаптація може включати як зміну форми терміна, так і пошук функціональних еквівалентів, що відображають сутність поняття в контексті мовного середовища.

Особливості адаптації термінів проявляються у необхідності досягнення балансу між точністю та зрозумілістю тексту. У патентній документації, яка часто містить складну термінологію, важливо не лише передати сенс, а й зробити це в рамках юридичних та технічних норм цільової мови. Наприклад, термін «patent pending» у перекладі як «заявка на патент розглядається» є адаптацією, що дозволяє розкрити юридичний статус заявки для української аудиторії. Хоча такий переклад є зрозумілим, він може не передавати всіх правових нюансів, притаманних англомовній системі патентування.

Інший приклад – термін «utility model», який адаптується як «корисна модель». У цьому випадку перекладач враховує законодавчу специфіку України, де поняття «корисна модель» позначає технічне рішення, що не досягає рівня винаходу. Адаптація тут є вдалою, адже термін узгоджено з правовою термінологією і зрозумілий як технічним спеціалістам, так і юристам.

Адаптація терміна «provisional application» як «попередня заявка» підкреслює тимчасовий характер цього документу. Хоча адаптований термін є зручним для використання, він може не передавати всіх деталей, пов'язаних із часовими рамками та процедурними особливостями, які притаманні оригінальному поняттю.

Термін «design patent» у перекладі як «патент на промисловий зразок» демонструє вдало здійснену адаптацію з урахуванням правової системи України, де поняття «промисловий зразок» відповідає захисту естетичних

характеристик виробів. Такий переклад забезпечує зрозумілість для цільової аудиторії, хоча правові аспекти терміна можуть дещо відрізнятися у різних юрисдикціях.

Адаптація терміна «prior art» як «рівень техніки» є прикладом заміни іншомовного терміна на юридично прийнятний еквівалент. Цей переклад є зрозумілим у контексті патентної документації, але потребує пояснення для неспеціалістів, оскільки сам термін є вузькоспеціалізованим.

Для терміна «trade secret» використовують адаптований варіант «комерційна таємниця», який точно передає сутність поняття і враховує правовий контекст. Подібний підхід спостерігається і у випадку з терміном «non-disclosure agreement» (NDA), що перекладається як «угода про нерозголошення». Адаптовані терміни зберігають функціональну спрямованість оригіналу та відповідають правовим нормам цільової мови.

Особливе значення має адаптація терміна «claim» як «патентна формула». У цьому випадку переклад не лише передає зміст, а й враховує юридичну специфіку, адже «патентна формула» визначає межі патентного захисту.

Адаптація терміна «maintenance fee» у вигляді «збір за підтримання чинності патенту» є деталізованим варіантом, що забезпечує повне відображення змісту оригіналу. Хоча переклад є більш громіздким, він є точним і зрозумілим для спеціалістів.

Термін «invention disclosure», адаптований як «опис винаходу». Цей термін враховує патентну практику та відповідає стилістичним і граматичним нормам української мови, роблячи його прийнятним для використання у патентних документах.

Таким чином, адаптація термінів у перекладі англomовної патентної документації сприяє зрозумілості, природності та відповідності тексту вимогам цільової аудиторії. Попри це, адаптація має свої обмеження, серед яких потенційна втрата юридичних нюансів. Успішність цього методу

залежить від компетентності перекладача, його розуміння як оригінального тексту, так і специфіки правового, мовного та культурного контексту. Оптимальний баланс між точністю і природністю є ключовим для забезпечення якості перекладу у сфері патентної документації.

Вибір між запозиченням, калькуванням і адаптацією залежить від контексту, аудиторії та мети перекладу. У патентній документації часто поєднують кілька методів, щоб досягти балансу між точністю, зрозумілістю та відповідністю нормативним вимогам. Знання особливостей цих підходів дозволяє перекладачеві створювати якісні та функціонально адекватні тексти.

Використання таких підходів, як запозичення, калькування та адаптація, дозволяє забезпечити не лише точність передачі змісту, але й відповідність тексту мовним, культурним та правовим особливостям цільової аудиторії.

Загалом, успішний переклад патентної документації є результатом синтезу лінгвістичних знань і спеціалізованої експертизи, що гарантує ефективну комунікацію між спеціалістами різних галузей та сприяє правовій захищеності інтелектуальної власності у глобалізованому світі.

2.3. Стратегії перекладу неологізмів

Переклад неологізмів у патентній документації англійською мовою є комплексним процесом через унікальні характеристики таких термінів. Неологізми, які з'являються в технічній галузі, часто відображають нові концепції, технології та інноваційні продукти, які ще не мають усталених відповідників у цільовій мові. Такі терміни можуть бути різноманітними і складними для точного відтворення, що ускладнює їх переклад. Для адекватного перенесення значення неологізмів у цільову мову використовуються різноманітні стратегії, кожна з яких має свої переваги та недоліки, в залежності від контексту та специфіки самого терміна.

Питання перекладу технічних термінів, зокрема неологізмів, у патентній та науково-технічній документації активно досліджували багато лінгвістів і

перекладачів, які зробили значний внесок у розвиток теорії і практики перекладу в цих специфічних галузях. Одним із провідних українських лінгвістів, який займався питаннями технічного перекладу та термінології, є О. Ю. Мельник. У своїх працях він розглядав стратегії перекладу технічних термінів, підкреслюючи важливість їх точного й адекватного відтворення в різних мовах, особливо в умовах науково-технічної документації, де точність і однозначність мають першорядне значення [18].

В. С. Марченко, у свою чергу, досліджував методи перекладу в науково-технічних текстах, приділяючи особливу увагу важливості точності у передаванні термінів у патентній документації. Автор наголошував на тому, що кожен метод перекладу повинен не лише забезпечувати точність, але й бути доцільним з точки зору зрозумілості для цільової аудиторії, особливо коли йдеться про спеціалізовані науково-технічні терміни, що часто потребують пояснень або адаптації [16, с. 37-38].

Дж. Хатчінс спеціалізується на перекладі технічної термінології та неологізмів. Її дослідження охоплюють вивчення специфіки перекладу нових термінів та аналіз методів їх передачі в контексті різних мовних і культурних традицій. Вона зазначала, що в умовах глобалізації науково-технічного прогресу важливим завданням є не тільки точність перекладу, але й врахування мовної чутливості та культурних відмінностей при створенні нових термінів [30].

Г. П. Добриніна зробила вагомий внесок у дослідження перекладу термінів у юридичних та патентних текстах, зокрема вивчаючи стратегії транслітерації, калькування та створення нових термінів, які забезпечують точність і правильність у юридичному контексті. Він підкреслював, що у патентній документації особливо важливо зберігати точність і відповідність оригінальним термінам, оскільки навіть незначні відхилення можуть призвести до юридичних непорозумінь [4].

Однією з основних стратегій перекладу неологізмів, що часто використовується при перекладі англійської патентної документації, є транслітерація, яка передбачає передачу звукової форми терміна за допомогою літер цільової мови. Наприклад, термін «microchip» може бути переданий як «мікрочіп». Такий підхід дозволяє зберегти оригінальне звучання терміна та його етимологічну близькість до оригіналу. Це особливо корисно, коли необхідно зберегти високу впізнаваність терміна, особливо в технічних та наукових галузях, де точність термінології та ідентичність з міжнародними стандартами є критичними.

Проте, транслітерація не завжди є ідеальним рішенням для всіх випадків. Хоча цей метод дозволяє зберегти звукову форму, він може викликати труднощі у сприйнятті терміна аудиторією, яка не знайома з оригінальною мовою. Наприклад, при транслітерації терміна «microchip» український споживач може не одразу зрозуміти, що йдеться про чіп для мікросхем. Крім того, в умовах, коли мова не має відповідних звукових одиниць для точного відтворення іноземного терміна, виникають додаткові проблеми. Тому при застосуванні транслітерації важливо враховувати специфіку цільової аудиторії та рівень її знайомства з іноземними термінами, що може вплинути на розуміння значення терміна.

Дослідження у галузі перекладу підтверджують, що транслітерація є одним із ефективних методів у ситуаціях, коли необхідно зберегти зв'язок із міжнародною термінологією, але слід також застосовувати її з обережністю, щоб уникнути непорозумінь і забезпечити зрозумілість для кінцевого користувача [35]. Важливо зазначити, що в разі технічних термінів або брендівих назв, коли йдеться про конкретні продукти або інновації, транслітерація може бути єдиним правильним вибором, оскільки інші стратегії, такі як калькування або описовий переклад, можуть змінити значення або призвести до втрати автентичності терміна.

Одним з методів перекладу неологізмів, який широко застосовується при перекладі технічних і наукових текстів, є калькування. Цей метод передбачає дослівний переклад терміна шляхом передачі його складових частин на цільову мову. Калькування є ефективним у випадках, коли складові терміна або словосполучення мають чітке значення у цільовій мові та можуть бути збережені без значних змін у значенні. Наприклад, термін «data mining» може бути калькований як «добування даних». У цьому випадку складові терміна «data» («дані») та «mining» («добування») є зрозумілими в обох мовах і створюють прозорий та зрозумілий термін для цільової аудиторії.

Цей підхід дозволяє зберігати точність оригінального значення терміна та полегшує його розуміння в цільовій мові. Однак, важливо зазначити, що калькування може бути неефективним у випадках, коли складові терміна не мають адекватних відповідників у цільовій мові або коли структура терміна є складною для правильного інтерпретування. В таких випадках калька може звучати неприродно або порушувати мовні норми цільової мови.

Наприклад, термін «social networking» калькований як «соціальне мереживе» може викликати труднощі в сприйнятті, оскільки слово «мереживе» в українській мові зазвичай асоціюється з текстильними виробами, а не з концепцією мережі в соціальному контексті. В такому випадку калька виглядатиме штучно, а її використання може призвести до непорозумінь у сприйнятті значення терміна.

Калькування також може бути менш ефективним, коли терміни є частиною професійного жаргону або мають специфічне значення у певній галузі знань. Наприклад, термін «cloud storage», калькований як «хмарне зберігання», може бути зрозумілим для фахівців у галузі інформаційних технологій, але для ширшої аудиторії цей термін потребуватиме додаткових пояснень, оскільки концепція «хмари» в контексті зберігання даних може бути не зовсім очевидною.

Калькування може також бути неприязним для лексичних норм цільової мови, якщо в результаті термін набуває надмірної складності або з'являється потреба у використанні складних пояснень для його розуміння. Наприклад, переклад терміна «virtual reality» як віртуальна реальність є зрозумілим, оскільки обидва складові терміна мають прямі відповідники в українській мові, проте кальковані терміни не завжди забезпечують зручність у використанні й можуть бути не завжди прийнятними в повсякденному мовленні.

Таким чином, калькування є корисним методом перекладу, коли термін має чітке значення у цільовій мові й не порушує її мовних норм. Однак при застосуванні цього методу необхідно ретельно оцінювати контекст, специфіку галузі та можливість розуміння терміна аудиторією. В деяких випадках калькування може бути менш ефективним і потребує більш гнучкого підходу до перекладу, щоб забезпечити точність і зрозумілість нового терміна в цільовій мові.

Метод запозичення є одним з найбільш поширених підходів у перекладі неологізмів, особливо коли термін з вихідної мови вводиться в цільову без змін, зберігаючи свою оригінальну форму. Запозичення часто використовується, коли термін є міжнародно визнаним і широко вживаним у специфічній галузі чи технології, що дозволяє забезпечити точність та узгодженість у професійному контексті.

Одним із найбільш очевидних прикладів є термін «scanner», який у багатьох мовах, зокрема в українській, перекладається без змін — як «сканер». Це слово є загальновідомим у контексті комп'ютерних технологій, де означає пристрій для сканування документів чи зображень. Оскільки сканер є терміном, що активно використовується у міжнародному технічному середовищі, його запозичення з англійської мови є логічним і доцільним. Це дозволяє уникнути складності перекладу, зберігаючи термін у його первісному

вигляді, що дозволяє фахівцям легко спілкуватися в рамках глобального технологічного простору.

Іншим прикладом є термін «smartphone», що перекладається в українську мову як «смартфон». Це слово також стало міжнародним і широко вживаним, оскільки смартфони є універсальними пристроями, які використовуються в багатьох країнах по всьому світу. Тому термін смартфон у даному контексті є зрозумілим і однозначним для аудиторії, яка знайома з технологіями.

Ще одним прикладом запозичення є термін «email», який у багатьох мовах також запозичується без змін, і в українському контексті часто використовується як «емейл». Цей термін є частиною глобального інформаційного середовища і широко використовується серед користувачів Інтернету, що робить його зрозумілим у повсякденному вжитку, незалежно від мовної специфіки.

Термін «Internet» також є прикладом запозичення. В українській мові це слово використовується без змін, оскільки «Інтернет» став глобальним поняттям, яке не потребує додаткового перекладу. Його запозичення зберігає зв'язок з оригінальною концепцією і не викликає труднощів при сприйнятті у науковому та технічному контексті.

У сфері медіа також можна навести приклад терміна «blog», що в українському контексті перекладається як «блог». Запозичення цього терміна з англійської мови відбулося через його широке використання в Інтернет-просторі, а також через те, що для нього не було створено адекватного відповідника в українській мові. Завдяки цьому, слово блог стало терміном, що легко впізнається аудиторією та не потребує додаткових пояснень.

Проте метод запозичення не завжди є оптимальним. Наприклад, менш поширені терміни, такі як «widget» (віджет) або «cloud computing» («хмарні обчислення»), можуть бути незрозумілими для широкої аудиторії, не знайомої

з оригінальною мовою. У таких випадках запозичення може вимагати додаткових пояснень або адаптації до мовних норм цільової мови.

Запозичення також може викликати певні труднощі в мовній адаптації, якщо термін не має достатньо широкого використання в цільовій культурі чи галузі. Зокрема, терміни, що з'являються в певних локальних контекстах, можуть бути сприйняті з обережністю або навіть не бути зрозумілими певними групами користувачів.

Таким чином, хоча метод запозичення є ефективним у випадках, коли терміни мають широке міжнародне визнання та використовуються в глобальному контексті, важливо пам'ятати, що для менш поширених термінів необхідно обережно підходити до їхнього впровадження, щоб уникнути непорозумінь та забезпечити точність та зрозумілість перекладу.

Адаптація є однією з ефективних стратегій перекладу неологізмів, що передбачає пристосування термінів до граматичних, орфографічних і стилістичних норм цільової мови. Цей підхід дозволяє зберігати значення терміна, одночасно роблячи його зрозумілим та природним для носіїв цільової мови. Адаптація широко використовується у повсякденному мовленні, оскільки вона забезпечує легкість сприйняття і комфорт для користувачів. Однак, у специфічних сферах, таких як патентна документація, де важливими є точність і юридична чіткість, адаптація застосовується рідше.

Одним із класичних прикладів адаптації є термін «*smartphone*», який в українській мові адаптовано як «сма^ртфон». У цьому випадку адаптація дозволяє зберегти основний зміст терміна, одночасно узгодивши його з граматичними і фонетичними нормами української мови. Важливо зазначити, що цей термін має високий рівень впізнаваності серед широкої аудиторії, що робить його адаптацію доцільною.

Іншим прикладом є термін «*software*», що в українській мові часто адаптується як «програ^мне забезпечення». Тут адаптація відбувається не тільки за рахунок пристосування англійського слова до української фонетики,

а й шляхом створення терміна, який відповідає граматичним правилам української мови та має логічну зв'язність із вже існуючими термінами. Проте, в певних контекстах, таких як наукові та технічні документи, може бути використано і запозичене слово «software», оскільки воно є поширеним у глобальному інформаційному середовищі.

Термін «database» також є прикладом адаптації. В українській мові його перекладають як «база даних». Така адаптація передбачає не лише пристосування до граматичних норм, але й створення відповідного терміна, який чітко пояснює сутність об'єкта. Слово база в українській мові має достатній ступінь зрозумілості для широкої аудиторії, а дані підкреслюють саме зміст цього терміна, що є важливим для точного розуміння в технічному та юридичному контексті.

Термін «email» у деяких випадках також може бути адаптований як «електронна пошта». У цьому випадку адаптація не лише пристосовує термін до української граматики, але й надає йому більш конкретного значення, що допомагає уникнути багатозначності або неправильного розуміння терміна. Така адаптація дозволяє створити термін, який є зрозумілим і точно передає суть явища, що описується.

Ще одним прикладом є термін «webpage», який в українській мові часто перекладається як веб-сторінка. Тут адаптація не тільки забезпечує точність передання змісту, а й враховує фонетичні особливості української мови. Такий підхід дозволяє зберегти зв'язок з оригінальним значенням терміна, але робить його більш природним для носіїв української мови.

Проте, незважаючи на свої переваги, адаптація не завжди є доцільною стратегією, особливо у випадку перекладу патентної документації. Патенти мають високу вимогу до точності та чіткості, тому адаптовані терміни можуть бути сприйняті як нечіткі або не зовсім відповідні. Наприклад, термін «cloud computing», адаптований як хмарні обчислення, може бути недостатньо точним для фахівців, оскільки він може не повною мірою відобразити

специфіку технології. У таких випадках, лінгвісти можуть віддати перевагу калькуванню чи запозиченню для збереження технічної точності та забезпечення юридичної ясності.

Тож, хоча адаптація є ефективною стратегією для передачі термінів у багатьох контекстах, її використання в технічній та патентній документації повинно бути обґрунтованим. Для таких документів важливо забезпечити, щоб терміни були точними, чіткими і зрозумілими, тому вибір стратегії перекладу має враховувати специфічні вимоги до кожного конкретного випадку.

Створення нових термінів є важливою стратегією перекладу неологізмів, особливо в контексті науково-технічної та патентної документації, коли жоден з традиційних методів перекладу не дає бажаного результату. У таких випадках перекладач може створювати нові терміни, що відповідають лексичним, фонетичним і граматичним нормам цільової мови, водночас точно передаючи зміст оригінального терміна. Це може бути необхідно, коли йдеться про інноваційні технології або концепції, які ще не мають ustalених відповідників у цільовій мові.

Один із прикладів такого перекладу – термін «bioprinting», який в українській мові перекладається як «біодрук». У цьому випадку перекладач використовує комбіновану стратегію створення нового терміна, яка поєднує елементи вже існуючих слів («біо»- та «друк»). Термін «біодрук» є коротким і зрозумілим, при цьому точно відображає суть технології, що пов'язана з використанням біологічних матеріалів для 3D-друку. Однак, щоб цей термін став загальноприйнятим, необхідно, щоб він був адаптований і затверджений в науково-технічній спільноті.

Іншим прикладом є термін «nanotechnology» («нанотехнології»), який також був створений в процесі термінотворення, оскільки в українській мові раніше не існувало відповідного терміна. В даному випадку термін успішно адаптовано через поєднання слів «нано» та «технології», що дозволяє

зрозуміти його зміст навіть без глибоких технічних знань. Хоча термін є широко відомим та використовується в різних галузях науки і промисловості, його прийняття на глобальному рівні стало можливим завдяки активному розвитку нанотехнологій та широкому впровадженню цього терміну в наукові кола.

Ще одним прикладом є термін «self-driving car» («автономний автомобіль»), який в українській мові часто перекладають як «автономний автомобіль» або «безпілотний автомобіль». Тут термін «автономний» активно використовується в контексті автомобільних технологій, де цей термін не лише передає значення безпілотної системи, але й підкреслює самодостатність таких автомобілів, здатних до самостійного пересування без участі водія. Створення нових термінів в таких випадках допомагає краще відобразити зміст інноваційних технологій, однак важливо, щоб ці терміни були адекватно впроваджені у відповідних галузях.

Ще одним прикладом є термін «cryptocurrency» («криптовалюта»), який був адаптований в українську мову як «криптовалюта». Він складається з двох компонентів: «крипто- (від грецького «криптос» – схований) та валюта. Цей термін створений для позначення цифрової валюти, що використовує криптографію для забезпечення транзакцій. У цьому випадку термін «криптовалюта» досить швидко став зрозумілим і затвердженим у фінансових і технологічних колах, але його впровадження могло бути складним через необхідність пояснення концептуальних основ цифрових валют [19, 21, 25, 26, 27, 32, 33].

Перевагою створення нових термінів є можливість точніше передати нові технології або концепції, що виникають у науці та техніці. Однак цей підхід має і свої недоліки, зокрема, існує ризик, що новий термін не буде прийнятий або зрозумілий серед користувачів, поки не відбудеться процес його адаптації. Для того щоб нові терміни були успішно впроваджені, важливо

забезпечити їх точне визначення і популяризацію серед фахівців у відповідних галузях.

Пояснювальний переклад є важливою стратегією для передачі складних або нових термінів у процесі перекладу технічної документації, особливо в науково-технічній сфері, де багато термінів ще не мають усталених еквівалентів у цільовій мові. Цей метод передбачає додавання роз'яснення або опису терміна, що дозволяє більш точно передати його значення. З одного боку, такий підхід гарантує високу точність і допомагає зрозуміти складні концепти, однак з іншого боку він може збільшувати обсяг тексту, що в умовах технічної документації, де важлива компактність і точність, може бути недоцільним.

Одним із прикладів є термін «artificial intelligence» («штучний інтелект»), який можна пояснити як система, здатна виконувати завдання, які потребують людського інтелекту. Пояснювальний переклад у цьому випадку дає можливість точніше передати зміст терміна, однак його використання може ускладнити читання та сприйняття тексту, особливо коли мова йде про велику кількість таких термінів у документації.

Термін «cloud computing» («хмарні обчислення») може бути перекладений як «обчислювальні послуги», які надаються через інтернет без необхідності володіти фізичним обладнанням. Такий переклад дозволяє чітко передати сутність технології, однак через додаткове пояснення він стає менш компактним і потребує більше часу для сприйняття.

Термін «machine learning» («машинне навчання») можна роз'яснити як «методи статистичного аналізу даних», що дозволяють комп'ютерам вивчати закономірності і покращувати свої результати без прямого програмування. Цей підхід допомагає точно передати зміст поняття, але він потребує значного збільшення обсягу тексту, що може бути неприємно сприйнято в умовах, де важлива точність і стислість формулювань.

Термін «quantum computing» («квантові обчислення») можна роз'яснити як «обчислювальні методи», що базуються на принципах квантової механіки, здатні значно підвищити ефективність обробки інформації порівняно з традиційними комп'ютерами. Пояснення дозволяє точніше відтворити значення терміна, однак таке роз'яснення також збільшує складність і розмір документації, що може бути проблематичним у технічних текстах.

Хоча пояснювальний переклад є важливим для досягнення точності в передачі значень термінів, його використання вимагає обережності. Збільшення обсягу тексту може стати проблемою в умовах, де кожне слово має значення, і кожен термін має бути представленим максимально стисло. Важливо також розглядати контекст використання пояснювального перекладу: в технічній документації чи в наукових працях такі переклади можуть бути необхідними, але в інших контекстах, де обсяг тексту є обмеженим, може бути доцільніше використовувати більш компактні методи перекладу.

Усі зазначені стратегії перекладу є важливими інструментами, які перекладачі використовують для забезпечення точності та зрозумілості термінів у патентній документації. Вибір відповідного методу залежить від контексту, особливостей терміна та вимог до точності і стилістичної відповідності цільового тексту.

Вибір стратегії перекладу залежить від багатьох чинників, і часто перекладачі комбінують різні методи для досягнення оптимального результату. Важливо забезпечити точність і однозначність термінів, що особливо критично в патентній документації, де будь-яка неточність або неоднозначність може мати серйозні юридичні наслідки.

Висновки до розділу 2. Проблема перекладу англomовної патентної документації зумовлена необхідністю збереження точності змісту та юридичної значущості тексту. Використання формальної еквівалентності забезпечує збереження термінів і структури оригіналу, що є критично

важливим для уникнення юридичних або технічних помилок. Водночас у випадках відсутності прямих відповідників чи необхідності адаптації тексту для цільової аудиторії іноді застосовується динамічна еквівалентність, хоча її використання потребує обережності, щоб не змінити суть інформації. Однією з найбільших складнощів є полісемія технічних термінів, що потребує глибокого аналізу контексту для вибору коректного перекладу. З метою точної передачі змісту широко використовуються методи запозичення, калькування та адаптації термінів. Запозичення дозволяє зберігати оригінальні терміни у незміненому вигляді, а калькування відтворює структуру іншомовних термінів у рамках мовних норм цільової мови. Водночас адаптація сприяє інтеграції нових понять, роблячи їх зрозумілими для носіїв мови перекладу. Перекладач повинен балансувати між точністю та зрозумілістю тексту, поєднуючи різні підходи для забезпечення якісного результату. Такий комплексний підхід дозволяє досягти ефективною передачі інформації та збереження юридичної чіткості текстів патентної документації.

РОЗДІЛ 3.

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

3.1. Основні стилістичні риси англomовної патентної документації

Англomовна патентна документація відрізняється своїм унікальним стилем викладу, мета якого – забезпечити максимальну точність передачі інформації, виключити будь-які неоднозначності та захистити юридичні права винахідників. Тексти патентів мають слугувати джерелом однозначного опису технологічних рішень і конструкцій, що є об'єктами правової охорони. Стилiстичні риси таких документів формуються під впливом двох основних чинників: необхідності відображення технічної специфіки винаходу і чітких юридичних вимог до структури тексту.

Однією з характерних рис є використання спеціалізованої термінології, яка охоплює як загальні науково-технічні терміни, так і вузькоспеціалізовані поняття, що використовуються лише в контексті патентних документів. Наприклад, термін «comprising» традиційно використовується для позначення відкритого переліку компонентів винаходу, тоді як «consisting of» має більш обмежений характер, вказуючи на закритий перелік елементів. Така точність формулювань дозволяє визначати межі патентного захисту і уникати юридичних непорозумінь.

Складні синтаксичні конструкції є ще однією важливою особливістю англійських патентних текстів. Вони дозволяють детально описувати взаємозв'язки між компонентами винаходу, їх функціональність і можливі варіації реалізації. Типовим прикладом є речення типу «The invention is directed to an apparatus comprising a plurality of elements, each configured to perform a unique function», де кожна частина речення уточнює особливості конструкції і забезпечує юридичну точність опису [27].

Юридичні вимоги також накладають обмеження на стилістику текстів, що проявляється у широкому використанні нормативних кліше та стійких мовних зворотів, таких як «wherein», «thereof», «said element». Ці формулювання забезпечують логічну зв'язність тексту, створюють чітку структуру аргументації та гарантують, що всі важливі аспекти винаходу отримують належний опис.

Семантична насиченість текстів патентної документації також обумовлена необхідністю опису кожного елементу винаходу з юридичної точки зору. Зокрема, кожен компонент конструкції чи процесу повинен бути відображений максимально докладно, що дозволяє уникнути невизначеності та ускладнює обхід патентних обмежень конкурентами. Тому кожен елемент опису має бути не лише детальним, але й термінологічно точним, що підкреслює важливість стилістичних особливостей таких текстів.

Англомовна патентна документація є прикладом жанру технічного письма з високими вимогами до точності, чіткості та відповідності юридичним стандартам, що робить її особливим типом текстів, який потребує глибоких знань у сфері права, технологій і лінгвістики для ефективного перекладу та інтерпретації.

Однією з найважливіших особливостей англомовної патентної документації є високий ступінь формалізації мови, що зумовлено необхідністю точного опису винаходів та визначення меж їх правового захисту. Формалізація тексту в таких документах спрямована на забезпечення максимальної однозначності формулювань, що є критично важливим у контексті юридичних питань. Будь-яка двозначність чи нечіткість у формулюваннях може стати підставою для суперечок щодо прав на використання винаходу або навіть для анулювання патенту.

Важливість формальної структури тексту підтверджує концепція формальної та динамічної еквівалентності, запропонована Ю. Нідою, згідно з цією теорією, формальна еквівалентність передбачає збереження лексичних і синтаксичних особливостей оригіналу, що особливо актуально для юридичних документів, зокрема патентів. Завдяки формальному підходу забезпечується не лише точність передачі змісту, а й недвозначність формулювань, які є основою для встановлення прав на об'єкт інтелектуальної власності [21].

Один із яскравих прикладів формалізації в англомовних патентних текстах – це використання терміна «comprising», який має специфічне значення «включає», що передбачає відкритий перелік елементів конструкції чи процесу. У патентному праві цей термін залишає можливість для включення додаткових компонентів, що не згадуються в первинному описі винаходу. Помилковий переклад цього терміна як «складається з» звужує обсяг патентного захисту, фіксуючи закритий перелік елементів, що може

позбавити власника патенту правового захисту на вдосконалення винаходу або доповнення його новими компонентами.

Юридичні ризики, пов'язані з неправильним перекладом, підкреслюють важливість точності термінології у патентних текстах. Якщо «comprising» перекласти як «складається з», це може призвести до спотворення суті правової охорони винаходу і створення можливостей для обходу патенту конкурентами. У цьому контексті точність лексичного вибору стає не лише питанням мовної культури, але й стратегічним інструментом захисту прав інтелектуальної власності.

Крім того, необхідність формалізації мови патентних текстів обумовлює широке використання стандартизованих мовних конструкцій, таких як «wherein», «thereof», «hereinafter referred to as». Ці мовні одиниці дозволяють чітко визначати відносини між елементами винаходу, створювати зв'язки між частинами документа та забезпечувати його юридичну стійкість. Таким чином, формалізація не лише визначає стиль патентного тексту, а й сприяє його логічній організації та цілісності.

Отже, високий ступінь формалізації англійських патентних текстів є необхідною умовою для створення документів, які забезпечують ефективний юридичний захист винаходів. Формалізована структура тексту дозволяє зберегти термінологічну точність, уникати неоднозначностей і забезпечувати відповідність суворим вимогам патентного законодавства.

Особливості синтаксису англійських патентних текстів полягають у використанні складнопідрядних речень, які включають численні модифікатори та уточнення для максимально точного опису об'єктів винаходу, їх елементів та взаємозв'язків. Основною метою таких конструкцій є зменшення ймовірності неоднозначного тлумачення тексту, що забезпечує чітке визначення меж правового захисту. Наприклад, у реченні «The apparatus comprising a plurality of interconnected components, each adapted to perform a specific function...» детально описується винахід із зазначенням важливих

характеристик кожного компонента. Уточнення «each adapted to perform a specific function» визначає функціональність кожного окремого елемента, що сприяє юридичній точності і виключає можливість хибного трактування.

Інший приклад демонструє використання подібних конструкцій у процесах, описаних патентами: «A method for processing data in a distributed computing system, the method comprising receiving input data, partitioning the data into segments, and processing each segment in parallel using a plurality of computational nodes.» У цьому реченні герундіальні конструкції («receiving», «partitioning», «processing») формулюють чіткий порядок виконання дій, що є характерним для патентного опису методів і технологічних процесів. Така структура дозволяє забезпечити деталізованість і послідовність опису дій, де кожна з них є невід'ємною частиною винаходу.

Синтаксичні конструкції патентних текстів часто включають умовні та залежні уточнення: «If the user input is validated, the system generates a confirmation message, wherein the confirmation message is configured to include a unique identifier.» У цьому випадку умовна конструкція із використанням «if» дозволяє встановити чітку залежність між подіями, тоді як «wherein the confirmation message is configured to include a unique identifier» уточнює конкретні вимоги до функціональності системи [25].

Такі синтаксичні особливості дозволяють уникнути правових непорозумінь і чітко окреслити межі використання винаходу. Водночас вони роблять тексти патентної документації складними для сприйняття без спеціальних знань, адже розуміння таких текстів потребує не лише лінгвістичної, а й технічної компетенції. Перекладачі та читачі повинні ретельно враховувати як лексичні особливості, так і логічну структуру таких текстів, щоб точно передавати зміст і зберігати правову силу документації.

Перекладачі повинні володіти не лише високим рівнем лінгвістичних знань, а й глибоким розумінням технічних деталей описуваних винаходів [24]. Ця компетенція дозволяє уникнути помилок, які можуть виникнути через

неправильне трактування технічних термінів або функціональних описів, що мають юридичну значущість. Патентні тексти описують складні технічні системи або процеси, де кожен елемент відіграє важливу роль, а тому навіть незначні неточності у перекладі можуть викликати викривлення змісту, обмеження правового захисту або труднощі у комерційному використанні винаходу.

Особливо важливим аспектом є збереження функціонального змісту понять, коли у цільовій мові відсутні прямі еквіваленти. Наприклад, англomовний термін «biasing means» широко використовується в технічних описах для позначення засобів, що створюють попереднє навантаження у механізмах, таких як пружини, троси або елементи підвіски. У перекладі українською мовою цей термін часто передається як «засоби для створення попереднього навантаження». Хоча така конструкція є описовою і довшою за оригінал, вона зберігає точність функціонального опису, оскільки в українській мові відсутній лаконічний термін, що передає аналогічне значення.

Ще одним прикладом є термін «spring», який може позначати як пружину, так і ресору залежно від контексту застосування. У механічних системах «spring» найчастіше перекладається як «пружина», але у важкій техніці може йтися про ресору підвіски. Помилковий вибір варіанта перекладу здатний суттєво змінити технічний зміст документа та спричинити неправильне тлумачення винаходу.

Перекладач повинен враховувати не лише технічну функцію елементів, але й юридичні вимоги до точності та повноти опису. Вибір між лаконічним терміном і описовою конструкцією часто стає ключовим питанням для забезпечення адекватного перекладу, що відповідає потребам юридичної точності та зрозумілості. Таким чином, системний підхід до перекладу патентних текстів, запропонований Г. Шевченком, передбачає поєднання

лінгвістичних навичок із технічною компетенцією, що забезпечує правильне відображення змісту винаходів і збереження їх правового захисту.

У патентних текстах, зокрема в англомовних, важливим аспектом є використання стандартизованих мовних зворотів і кліше, що сприяють створенню чіткої та логічної структури документа. Однією з основних вимог до таких текстів є збереження юридичної точності та однозначності, що є необхідним для забезпечення правової захищеності інтелектуальної власності. Оскільки патентні документи мають юридичне значення, кожне слово, кожна фраза повинні мати чітке тлумачення та відповідати певним нормам правового оформлення.

Стандартизовані мовні звороти, такі як «wherein», «thereof», «said element» або «the present invention», використовуються для того, щоб забезпечити логічну і граматичну цілісність тексту. Вони сприяють тому, щоб не виникало непорозумінь щодо того, до яких саме частин винаходу або процесу належать конкретні твердження чи визначення. Наприклад, «The device, wherein the said element is made of stainless steel», вираз «said element» посилається на попередньо визначену частину пристрою, що дозволяє уникнути повторення або надмірних уточнень. Подібне використання дозволяє зберігати точність і зрозумілість у патентних документах.

Такі мовні конструкції є важливими для уникнення двозначності та сприяють забезпеченню стабільності і послідовності в юридичному контексті. У більшості випадків їх не перекладають або ж залишають у формі, що максимально близька до оригіналу, оскільки точність перекладу є критично важливою для збереження юридичних прав. У разі переведення патентних текстів на інші мови, зокрема на українську або інші європейські мови, ці звороти зазвичай залишаються без змін, щоб уникнути втрати юридичної точності.

Один із прикладів використання стандартних мовних зворотів можна побачити в наступному реченні: «A method for manufacturing a semiconductor

device, wherein the said step involves the deposition of a thin film of material». У цьому випадку «said step» чітко вказує на попередньо згадану операцію в процесі виробництва, забезпечуючи таким чином однозначність і зручність сприйняття інформації. Подібний підхід сприяє також уникненню повторення деталей, що могли б зробити текст громіздким і важким для розуміння [25, 32, 33].

Такі мовні кліше є частиною мовної практики, що використовується для уникнення неоднозначностей. Оскільки патентний текст є юридичним документом, у ньому надзвичайно важливо зберігати точність і уникати будь-яких двозначних інтерпретацій. Тому стандартизовані звороти виконують роль своєрідних маркерів, що допомагають вказати на певні елементи або процеси, з якими пов'язані конкретні положення патенту. В результаті цього, навіть при перекладі таких текстів, збереження таких зворотів є обов'язковим для забезпечення юридичної точності і відповідності міжнародним вимогам.

Таким чином, англomовна патентна документація є суперечливим і доволі складним жанром технічних текстів, який вимагає від перекладача не лише вміння правильно передавати терміни, але й детального розуміння юридичних аспектів, що супроводжують ці тексти. Оскільки патенти мають юридичну силу та є основою для захисту інтелектуальної власності, кожен термін і кожне формулювання повинні бути точними та однозначними. Перекладач, працюючи з патентними документами, стикається з необхідністю дотримання не тільки технічної точності, а й юридичної коректності, що може вимагати додаткового вивчення специфічних термінів і виразів.

Баланс між точністю та зрозумілістю є критично важливим завданням для перекладача, оскільки навіть найменші неточності можуть призвести до юридичних наслідків або вплинути на правовий статус винаходу. Для досягнення цього балансу перекладач повинен не тільки володіти технічними та юридичними знаннями, а й мати високий рівень професіоналізму, оскільки

інтерпретація термінів і виразів в патентних документах може суттєво відрізнятись в залежності від контексту.

Особливістю патентної документації є використання стандартизованих мовних зворотів і кліше, які можуть залишатися без змін при перекладі, зокрема для збереження юридичної точності. Це ще більше ускладнює процес перекладу, оскільки потрібно не лише враховувати технічний зміст, але й дотримуватися юридичної норми, що забезпечує правильне тлумачення патенту в різних юрисдикціях. Такий підхід вимагає від перекладача застосування комплексного підходу, де важливими є не лише лексичні, але й стилістичні, граматичні та юридичні аспекти.

Таким чином, успішний переклад патентної документації є результатом об'єднання технічних знань, глибокої обізнаності у сфері права, а також здатності правильно інтерпретувати специфічні мовні конструкції, що використовуються у патентних текстах. Перекладач повинен враховувати всі ці аспекти для того, щоб зберегти юридичну цілісність документа та гарантувати точність і зрозумілість інформації.

3.2. Збереження структури і жанрово-стилістичної адекватності перекладу

Збереження структури та жанрово-стилістичної адекватності під час перекладу англomовної патентної документації українською мовою потребує ґрунтовної підготовки, професійних навичок та міждисциплінарних знань. Особливістю патентних текстів є їх вузька спеціалізація, яка поєднує в собі технічну і юридичну інформацію, а також жорстке дотримання певних мовних стандартів і структур. Успішний переклад такого тексту вимагає від перекладача дотримання принципів точності, однозначності, юридичної коректності та відповідності міжнародним стандартам.

Однією з основних вимог до патентної документації є забезпечення чіткої логічної послідовності та уніфікованості. Точність і стандартизація формулювань є ключовими аспектами, які забезпечують юридичну силу тексту [10]. Наприклад, англійська патентна документація широко використовує конструкції «wherein», «thereof», «said element», які слугують для встановлення чітких зв'язків між частинами тексту. Переклад таких конструкцій українською мовою вимагає збереження їхньої функціональної ролі, що дозволяє уникнути двозначності та неточностей. У прикладі «A device, wherein the said element is made of stainless steel» український варіант має звучати як «Пристрій, у якому згаданий елемент виготовлений із нержавіючої сталі». У цьому випадку збережено як зміст, так і структуру вислову [30].

Окремої уваги заслуговує структура патентного тексту, яка має строго визначений формат і складається з кількох основних розділів: вступної частини, опису винаходу, прикладів реалізації та формули винаходу. Кожен із цих елементів виконує певну функцію і має бути адекватно переданий у перекладі. Наприклад, вступна частина зазвичай містить загальний опис технічної проблеми та сфери застосування винаходу, що формує контекст для подальшого розкриття суті технічного рішення. Основна частина опису включає докладну характеристику винаходу, зокрема його структури, функцій та переваг. Формула винаходу, яка є найважливішою частиною документа, повинна бути перекладена з максимальною точністю, оскільки саме вона визначає межі правового захисту.

Важливим аспектом перекладу є збереження стилістичних особливостей патентного тексту, що вирізняється високим рівнем формалізації, складними синтаксичними конструкціями та спеціалізованою термінологією. Як зазначають дослідники, такі стилістичні особливості слугують для забезпечення точності та уникнення можливих інтерпретаційних помилок. Наприклад, англійський вираз «The present invention provides a novel method

for improving energy efficiency» має бути перекладений як «Цей винахід пропонує новий метод підвищення енергоефективності», зберігаючи при цьому формальний стиль та наукову точність [33].

Однією з найбільших проблем під час перекладу патентних текстів є адаптація специфічної термінології, яка повинна відповідати стандартам цільової мови. Неправильний підбір термінів може призвести до втрати сенсу або юридичних прав. З огляду на це, перекладач повинен мати доступ до галузевих глосаріїв, міжнародних стандартів і баз даних, щоб забезпечити правильність термінологічного відповідника.

Однією з найважливіших вимог до перекладу патентної документації є забезпечення юридичної точності тексту, яка є основою для збереження правового захисту винаходу. Патентні тексти виконують функцію юридичних документів, тому навіть незначні зміни у формулюваннях можуть призвести до спотворення змісту, зміни юридичного значення тексту або втрати правового захисту. З огляду на це, перекладач має не лише передавати зміст тексту, а й дотримуватися стандартів і норм, встановлених для оформлення патентних документів у цільовій мові [19].

Англомовна патентна документація широко використовує стандартизовані мовні конструкції, які сприяють забезпеченню чіткості та однозначності тексту. Конструкції «wherein», «thereof», «said element» є невід'ємною частиною патентного тексту, оскільки вони забезпечують логічну послідовність і чітке посилення на конкретні частини винаходу чи процесу. При перекладі таких конструкцій українською мовою необхідно зберігати їхню синтаксичну та семантичну функцію. Наприклад, «A device, wherein the said element is a conductive material» перекладається як «Пристрій, у якому згаданий елемент є провідним матеріалом». У цьому випадку забезпечується збереження юридичної точності через використання виразу «згаданий елемент», який відсилає до попередньо визначеного об'єкта.

Ще одним прикладом є «A method for controlling a motor, wherein the input signal is processed by said controller». При перекладі ця конструкція може бути передана як «Спосіб керування двигуном, у якому вхідний сигнал обробляється згаданим контролером». Збереження виразу «згаданим контролером» забезпечує точну відповідність контексту та виключає двозначність, яка може виникнути в результаті неточного перекладу.

Значна увага також приділяється термінам і фразам, що використовуються у формулі винаходу – ключовій частині патенту, яка визначає обсяг правового захисту. Наприклад, у реченні «The apparatus comprises a housing, at least one input port, and a processing unit connected thereto», правильний переклад повинен звучати як «Пристрій містить корпус, щонайменше один вхідний порт і обчислювальний блок, під'єднаний до нього». У цьому прикладі слово «thereto» перекладено як «до нього», що забезпечує чітке посилання на об'єкт, зазначений раніше.

Крім того, у патентних текстах часто зустрічаються вирази, що позначають причинно-наслідкові зв'язки чи умови. Наприклад, «In the case where the temperature exceeds a predefined threshold, the system activates a cooling mechanism» може бути перекладена як «У випадку, якщо температура перевищує заданий поріг, система активує механізм охолодження». Такий підхід дозволяє зберігати логічну зв'язність і точність опису процесів, важливих для функціонування винаходу.

Збереження структури патентного тексту є однією з ключових вимог під час його перекладу, адже правильна структура забезпечує як логічність викладу, так і юридичну силу документа. Патентний текст має чітко визначену композицію, що складається з кількох взаємопов'язаних частин. Вступна частина описує сферу застосування винаходу і формулює технічну проблему, яку він вирішує. Основна частина містить детальний опис технічного рішення, його характеристик та способу реалізації. Нарешті, формула винаходу фіксує обсяг правової охорони, встановлюючи межі захищеного об'єкта. Кожна з цих

частин має свої стилістичні особливості, які вимагають ретельного підходу при перекладі [22, с. 48-49].

Однією з найважливіших частин патентного тексту є формула винаходу, яка часто складається з довгих речень, багаторівневих перерахувань та спеціальних термінів. Наприклад, у формулі «A composition comprising at least one active ingredient, a stabilizing agent, and an aqueous carrier» використовується структура з перерахуванням, що забезпечує чітке визначення компонентів. При перекладі цієї формули важливо передати логічну послідовність: «Композиція, що містить щонайменше один активний інгредієнт, стабілізуючий агент і водний носій». Тут збережено як синтаксичну побудову, так і змістовне наповнення, що гарантує точність і відповідність оригіналу.

Основна частина патентного тексту зазвичай включає детальний опис винаходу, його призначення, переваги та методи застосування. Наприклад, «The device is designed to improve energy efficiency by utilizing a novel heat exchange mechanism» слід перекласти як «Пристрій призначений для підвищення енергоефективності за рахунок використання новітнього механізму теплообміну». У цьому прикладі важливо зберегти як технічну точність, так і стиль, характерний для науково-технічних текстів.

Вступна частина патентного тексту часто виконує функцію узагальнення, формуючи контекст для подальшого опису винаходу. Наприклад, «This invention relates to a method for manufacturing high-performance solar panels» відображено загальну ідею винаходу, яка при перекладі звучатиме як «Цей винахід стосується способу виготовлення високоефективних сонячних панелей». Такий підхід дозволяє передати сферу застосування та загальну концепцію винаходу, не втрачаючи стилістичних особливостей тексту [26, 27].

Особливу увагу слід приділяти адаптації довгих речень із багаторівневими залежностями, які є типовими для патентних текстів.

Наприклад, речення «The apparatus comprises a housing, at least one input port, a processing unit configured to process input signals, and a power supply connected to the processing unit» перекладається як «Пристрій містить корпус, щонайменше один вхідний порт, обчислювальний блок, налаштований на обробку вхідних сигналів, і джерело живлення, підключене до обчислювального блока». Тут збережено точність технічного опису та його логічну послідовність.

Збереження структури і стилістичних особливостей дозволяє гарантувати точність викладу, забезпечує юридичну силу документа та сприяє належному сприйняттю тексту фахівцями.

Стилістична відповідність є одним із ключових аспектів у перекладі патентної документації, адже саме стиль тексту забезпечує його юридичну та технічну точність. Англomовні патентні документи характеризуються високим рівнем формалізації, що виражається у вживанні складних речень, пасивних конструкцій та вузькоспеціалізованої термінології. У перекладі українською мовою ці характеристики повинні зберігатися, щоб текст залишався юридично коректним і технічно зрозумілим.

Наприклад, «The present invention relates to a method for manufacturing a semiconductor device» у перекладі звучить як «Цей винахід стосується способу виготовлення напівпровідникового пристрою». У цьому випадку збережено характерний для патентних текстів стиль, який включає формальний виклад і використання термінів, що точно передають зміст оригіналу. Аналогічно, речення «A system for monitoring environmental parameters is provided, wherein the data is processed by a central unit» перекладається як «Запропоновано систему моніторингу параметрів навколишнього середовища, у якій дані обробляються центральним блоком». Тут пасивна конструкція дозволяє зосередити увагу на об'єкті опису, що відповідає стандартам патентного викладу.

Високий рівень формалізації тексту також проявляється у використанні складних синтаксичних конструкцій із багаторівневими підпорядкованими реченнями. Наприклад, у реченні «The apparatus comprises a housing, at least one sensor configured to detect motion, and a control unit operatively connected to said sensor» структура зберігає чіткість і точність викладу, яка при перекладі українською мовою звучить як «Пристрій містить корпус, щонайменше один датчик, налаштований на виявлення руху, і блок управління, функціонально з'єднаний із зазначеним датчиком». Такі конструкції підкреслюють взаємозв'язок між елементами винаходу, що є суттєвим для точного юридичного опису.

Особливу роль відіграють терміни, які використовуються у патентних текстах. Термінологія повинна бути не лише правильною, а й уніфікованою відповідно до стандартів цільової мови. Наприклад, термін «semiconductor» перекладається як «напівпровідник», «control unit» – як «блок управління», а «aqueous carrier» – як «водний носій». Використання чітких і зрозумілих термінів забезпечує точність технічного опису та сприяє його сприйняттю фахівцями.

Крім того, важливо враховувати культурні й мовні особливості цільової аудиторії. Наприклад, «This invention aims to provide a novel approach to energy storage» у перекладі має звучати як «Цей винахід спрямований на забезпечення нового підходу до зберігання енергії». Використання формального стилю й уникнення зайвих уточнень дозволяє зберегти стриманість викладу, характерну для патентних текстів.

Ключовим аспектом у перекладі патентної документації є збереження структури тексту. Патент зазвичай складається з кількох основних частин: вступної частини, основної частини з докладним описом технічного рішення та формули винаходу. Кожна з цих частин має свою специфіку, яка повинна бути адекватно передана в перекладі. Наприклад, вступна частина окреслює сферу застосування винаходу та визначає технічну проблему, яку він вирішує.

У цьому контексті важливо дотримуватися формального стилю, характерного для патентних текстів. Наприклад, «The present invention relates to a method for enhancing data processing efficiency» має бути перекладена як «Цей винахід стосується способу підвищення ефективності обробки даних». Такий підхід дозволяє зберегти стиль і точність викладу.

Основна частина патентного тексту містить деталізований опис винаходу, його технічних характеристик, методів реалізації та прикладів використання. Це найоб'ємніша частина документа, яка часто включає складні синтаксичні конструкції, багаторівневі перерахування та спеціалізовану термінологію. Наприклад, речення «The apparatus comprises a housing, a plurality of sensors configured to detect environmental parameters, and a control unit operatively connected to said sensors» перекладається як «Пристрій містить корпус, множину датчиків, налаштованих на виявлення параметрів навколишнього середовища, та блок управління, функціонально з'єднаний із зазначеними датчиками». Тут важливо не лише передати зміст, але й зберегти логічну послідовність і точність опису.

Формула винаходу, яка є юридичною основою патенту, потребує особливої уваги. Вона включає чітко структуровані речення з великою кількістю перерахувань, що дозволяє встановити межі правового захисту.

Жанрово-стилістична адекватність також включає врахування стилістичних особливостей патентних текстів, які характеризуються формалізованим стилем, пасивними конструкціями та точністю формулювань. Наприклад, у реченні «The system is designed to optimize energy consumption in industrial applications» пасивна конструкція дозволяє зосередитися на об'єкті опису, і його переклад звучатиме як «Система призначена для оптимізації споживання енергії в промислових застосуваннях» [33]. Збереження таких конструкцій важливе для адекватного передання стилю та точності тексту.

Отже, перекладач патентної документації має досконало володіти технічною й юридичною термінологією, а також розуміти специфіку стилю

оригінального тексту. Дотримання структури, термінологічної точності та стилістичної відповідності дозволяє створити переклад, який відповідає міжнародним стандартам і забезпечує зрозумілість, точність і юридичну силу тексту.

3.3. Відмінності між англомовною та україномовною патентною стилістикою

Відмінності між англомовною та україномовною патентною стилістикою становлять важливий аспект при перекладі патентної документації, оскільки вони безпосередньо впливають на точність, юридичну силу тексту та правильне тлумачення винаходів. Патентна документація належить до специфічного жанру технічних і юридичних текстів, що характеризується науковою точністю. Оскільки вона є документом, який визначає правовий статус винаходу, надзвичайно важливо зберегти мовну та стилістичну точність при перекладі. Англомовна та україномовна патентні стилістики мають низку суттєвих відмінностей, що зумовлені різними мовними традиціями, граматичними конструкціями, а також культурними особливостями використання юридичних термінів.

Серед основних відмінностей між англомовною та україномовною патентною стилістикою слід виділити синтаксичну будову речень. Англійська мова характеризується використанням складних багаторівневих підрядних конструкцій, що дозволяє забезпечити чіткість і лаконічність тексту. У патентних текстах англійською мовою часто застосовуються пасивні конструкції, що зменшують необхідність уточнення виконавця дії і зосереджують увагу на об'єкті опису, що є важливим для юридичної точності.

Наприклад, в англійському патентному тексті може зустрічатися конструкція: «The method involves mixing the components, wherein the mixture is heated to a specific temperature». Переклад цього речення українською мовою виглядатиме: «Метод включає змішування компонентів, при цьому суміш нагрівається до певної температури». Український переклад має зберігати

точність опису, однак для збереження юридичної ясності можуть бути потрібні зміни в синтаксичній структурі. У цьому випадку українська мова може вимагати використання активних конструкцій або зміни місця дієслова для досягнення природності мовлення [21, 26].

Термінологія є ще одним важливою особливістю перекладу, у якому англійська та україномовна патентні стилістики мають відмінності. Кожна мова має свої особливості вжитку технічних та юридичних термінів, що вимагає точного передавання значень. Англійська мова, зокрема, часто використовує терміни з більш вузьким значенням, тоді як в українській мові можуть бути необхідні додаткові пояснення або уточнення, щоб забезпечити юридичну точність. Так, наприклад, англійський термін «comprising» в патентних текстах часто використовується для позначення включення елементів без обмеження їх кількості. Переклад цього терміна українською мовою зазвичай здійснюється через «містить», що є точним аналогом, але може потребувати додаткового контексту залежно від змісту документа.

Розглянемо ще один приклад: «The apparatus comprises a housing, a power supply, and a control unit». У перекладі українською мовою: «Пристрій містить корпус, джерело живлення та блок управління». Однак у деяких контекстах це слово може вимагати уточнення залежно від того, чи йдеться про необмежену кількість елементів чи конкретний їх набір.

Стилістика англійської та української патентної документації також має суттєві відмінності, зокрема, в контексті формулювання складних технічних і юридичних описів. Англійська мова у патентних текстах часто використовує формулювання, орієнтовані на лаконічність і точність. Використання складних конструкцій із підпорядкованими реченнями дозволяє розкривати деталі без зайвих уточнень, що є важливим для патентного опису, який має бути чітким і стиснутим.

Наприклад, англійське речення «The present invention relates to a method for manufacturing a polymer, wherein the polymer exhibits enhanced thermal

stability» буде перекладене українською мовою, як: «Цей винахід стосується способу виготовлення полімеру, у якому полімер має підвищену термічну стабільність». В англійському варіанті фраза виглядає коротко і зрозуміло, тоді як у перекладі українською мовою можуть бути додаткові нюанси у формулюваннях через особливості синтаксису.

У той же час українська мова, завдяки своїм граматичним особливостям, може вимагати розширення певних частин тексту для збереження зрозумілості та точності. Водночас важливо не знижувати рівень формальності та точності, що притаманне патентним документам.

Лексичні відмінності між англійською та українською патентною стилістикою можуть включати варіації в термінах, які використовуються для опису технічних характеристик і процесів. Важливою рисою є те, що деякі англійські терміни можуть не мати точного відповідника в українській мові, що вимагає використання адаптованих термінів або навіть створення нових словосполучень для відображення специфічних понять. У таких випадках необхідно не тільки знайти правильний лексичний еквівалент, а й зберегти відповідний юридичний контекст. Наприклад, термін «semiconductor device» в англійському тексті може бути перекладений як «напівпровідниковий пристрій», однак в українському контексті це також може включати додаткові уточнення щодо типу пристрою, якщо він має специфічні функції.

Синтаксичні відмінності між англійською та україномовною патентною стилістикою впливають на точність і юридичну силу перекладу. Однією з найбільш помітних відмінностей є структура речень, що відображає специфіку кожної мови у контексті опису складних технічних процесів. Англійська мова схильна до використання складних, багаторівневих речень з численними підпорядкованими конструкціями, що часто супроводжуються пасивними формами. Ці конструкції дозволяють чітко й лаконічно описувати складні технічні процеси та властивості елементів, зосереджуючи увагу на самих об'єктах чи діях, а не на виконавцях цих дій. Оскільки патентна

документація має на меті точне та юридично бездоганне відображення технічних характеристик винаходу, така структура є доцільною для забезпечення чіткості та юридичної сили тексту.

Наприклад, англомовне речення: «The method for producing a polymer, wherein the polymer exhibits enhanced thermal stability, is described in detail below», у перекладі на українською мовою виглядатиме наступним чином: «Метод отримання полімеру, у якому полімер має підвищену термічну стабільність, детально описаний нижче». У цьому випадку маємо типовий приклад англійської синтаксичної конструкції, де фокус на дії зберігається через складні підрядні конструкції, а в українському тексті потрібно зберегти їхній зміст і логічний зв'язок, дотримуючись української граматики. Варто зазначити, що такі конструкції в англійській мові сприяють економії слів і чіткій організації тексту, однак при перекладі на українську мову може виникнути необхідність у перерозподілі елементів речення, щоб зберегти природність мовлення та зберегти юридичну точність.

У той час як в англійській мові використання пасивних конструкцій і складних підрядних речень є нормою, в українській мові схильність до використання таких конструкцій є менш вираженою. Українська мова, як правило, вимагає активного вираження дії, і це може вимагати адаптацій при перекладі з англійської на українську мову. Наприклад, англійське речення «The invention is characterized by a high degree of flexibility and durability» може бути перекладене українською мовою як «Винахід характеризується високим ступенем гнучкості та міцності». В англійському варіанті, хоча і присутній пасивний зворот, фокус зберігається на характеристиках винаходу, тоді як в українській мові пасивні конструкції часто замінюються на активні для збереження природності мови [26, 32, 43].

Крім того, варто відзначити, що в англомовних патентних текстах використання складних багаторівневих підрядних конструкцій дозволяє зберігати логічну зв'язність та чіткість, не втрачаючи при цьому важливої

інформації. В українській мові, в свою чергу, подібні конструкції можуть бути спрощені або поділені на кілька окремих речень для забезпечення плавності тексту. Це може вимагати від перекладача значного вміння правильно передавати зміст, не втрачаючи точності і юридичної сили оригіналу. Наприклад, речення «The composition includes a binder, wherein the binder comprises a mixture of resins and a solvent» у перекладі українською мовою звучить наступним чином: «Склад містить сполучний елемент, при цьому сполучний елемент складається з суміші смол і розчинника». Така трансформація синтаксичних конструкцій допомагає зберегти юридичну точність і адаптувати текст до вимог української граматики.

Термінологічні відмінності між англomовною та україномовною патентною стилістикою становлять значну складність під час перекладу патентних текстів, оскільки терміни, що мають чітке юридичне визначення в оригіналі, можуть мати різне трактування або навіть відсутність точного еквівалента в іншій мові. Збереження точності термінів є важливим аспектом, оскільки навіть найменші зміни у виборі терміну можуть вплинути на юридичну силу документа, що особливо важливо для патентних текстів, де кожне слово може мати велике значення для правового захисту винаходу.

Однією з найбільш помітних термінологічних відмінностей є використання слова «comprises» в англійських патентних текстах. Цей термін вказує на включення компонентів у склад пристрою чи процесу без обмеження їх числа, що є важливим для забезпечення універсальності формулювання. В українському перекладі зазвичай використовується термін «містить», що є точним відповідником, оскільки він також вказує на наявність певних компонентів без уточнення їх конкретної кількості. Однак у деяких випадках термін «comprises» може вимагати уточнення або перефразування залежно від контексту.

Наприклад, англomовне речення: «The device comprises a housing, a sensor, and a power source» може бути перекладене українською мовою як:

«Пристрій містить корпус, датчик і джерело живлення». У цьому випадку «comprises» перекладається як «містить», що є прямим і точним відповідником, що зберігає юридичну силу оригінального формулювання. Це приклад класичної ситуації, коли використання терміну «містить» дозволяє зберегти точність і юридичну суть перекладу. Однак, якщо контекст передбачає специфічне обмеження чи уточнення кількості компонентів, можна застосувати інші варіанти, наприклад, «включає», що іноді дозволяє точніше передати зміст.

Термінологічні відмінності можуть також виникати при перекладі термінів, що мають специфічне значення в юридичному контексті, наприклад, термінів, що описують етапи процесу чи компоненти. В англійських патентних текстах часто використовується слово «step» для позначення етапів процесу, в той час як в українській мові існує декілька можливих варіантів для перекладу цього терміну, таких як «етап», «стадія», «крок». Вибір конкретного терміну залежить від контексту та юридичних вимог.

Наприклад, англійське речення: «The method includes the step of cooling the mixture, wherein the cooling is performed at a constant rate» можна перекласти як: «Метод включає етап охолодження суміші, при цьому охолодження здійснюється при сталому темпі». Використання «етап» у цьому випадку є точним і відповідним для збереження юридичної точності і лаконічності тексту. Проте, в іншому контексті, якщо йдеться про просту дію, можна застосувати термін «крок», якщо він більш відповідає стилістичним вимогам патентного тексту.

Ще однією важливою аспектом є терміни, які позначають умови чи параметри процесу. Англійське слово «wherein», що вказує на конкретні умови чи обмеження, часто перекладається як «при цьому» або «де», що в українській мові є стандартними еквівалентами. Проте в деяких випадках може виникнути потреба у більш точному уточненні, наприклад, «за яких умов» або «де вказано» [32].

Англійська мова в патентних текстах зазвичай орієнтується на максимально лаконічне і формалізоване висловлювання, що дозволяє забезпечити високу точність і однозначність, необхідні для юридичних та технічних цілей. Водночас українська мова, хоча й також забезпечує точність, має тенденцію до більш розгорнутих і складних конструкцій, що є характерним для її синтаксичної структури.

Однією з найбільш очевидних стилістичних відмінностей є використання в англійському патентному тексті коротких та лаконічних фраз, що мінімізує кількість слів для опису певних процесів або властивостей. Наприклад, англійське речення: «The present invention relates to a method for producing a polymer» є простим і прямим, при цьому чітко передаючи основну ідею. У перекладі на українську мову це речення виглядатиме як: «Цей винахід стосується способу виготовлення полімеру». Хоча і переклад, і оригінал є точними, українська конструкція потребує розширення через особливості граматичних і синтаксичних структур. В українській мові використовуються більш складні фрази, де частіше використовуються додаткові слова для уточнення чи розширення змісту.

Ще одним прикладом є опис складних технічних процесів в англійських патентних текстах, де структура часто буває лаконічною та прямою. Наприклад, англійське речення: «The polymer is synthesized under specific conditions to enhance its properties» можна перекласти українською мовою як: «Полімер синтезується за специфічних умов для покращення його властивостей». Англійська конструкція є відносно простою, тоді як українська мова, надаючи більше опису, може включати додаткові деталі для того, щоб передати повний зміст.

Водночас, при перекладі складних технічних описів, іноді українська мова вимагає введення додаткових уточнень або розширених описів для того, щоб зберегти точність і відповідність оригіналу.

Крім того, в англійській мові часто використовуються формалізовані конструкції, що зазвичай є короткими і чіткими, тоді як в українській мові часто необхідно використовувати більш складні, але також формалізовані конструкції, щоб зберегти юридичну точність і відповідність термінології. Наприклад, англійське формулювання «The invention relates to...» може бути перекладене українською як «Винахід стосується...», однак у певних випадках в українському варіанті може бути доцільно додати інші уточнення для забезпечення чіткої юридичної і технічної точності.

У підсумку, стилістичні відмінності між англомовною та україномовною патентною стилістикою вимагають від перекладача уважного підходу до вибору конструкцій і словосполучень. Англійська мова орієнтується на лаконічність, пасивні конструкції і простоту, в той час як українська мова, хоч і зберігає точність, вимагає більш складних, розгорнутих конструкцій, що відповідають особливостям синтаксису і стилю. Тому важливо зберігати юридичну та технічну точність, навіть якщо для цього потрібно адаптувати форму опису.

Висновки до розділу 3.

Аналіз жанрово-стилістичних особливостей перекладу патентної документації свідчить про те, що англомовні патентні тексти мають високий рівень формалізації, обумовлений необхідністю точного юридичного опису об'єктів патентування. Використання спеціалізованої термінології, складних синтаксичних конструкцій, нормативних кліше та стандартизованих мовних зворотів забезпечує однозначність формулювань і правову захищеність винаходу.

Успішний переклад патентної документації вимагає не лише лінгвістичної, а й технічної та юридичної компетенції. Дотримання термінологічної точності, збереження синтаксичної структури та адаптація юридичних конструкцій до норм цільової мови є ключовими завданнями перекладача. Під час перекладу необхідно зберігати логічну послідовність,

формальний стиль і специфічну побудову тексту, зокрема у розділах, що містять опис винаходу та його формулу.

Основними відмінностями між англомовною та україномовною патентною стилістикою є синтаксична структура, лексичні особливості та ступінь формалізації. Англомовні патентні тексти часто використовують складнопідрядні конструкції, герундіальні форми та пасивний стан, тоді як українська мова вимагає адаптації таких конструкцій для забезпечення природності викладу без втрати точності. Крім того, українська мова частіше використовує розгорнуті описові конструкції для відображення вузькоспеціалізованих термінів, що відсутні в українській термінології.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Аналіз лексичних та жанрово-стилістичних особливостей перекладу англомовної патентної документації українською мовою дозволив визначити ключові характеристики цього типу технічних текстів, виявити основні труднощі, що виникають у процесі перекладу, та сформулювати рекомендації щодо вибору оптимальних перекладацьких стратегій.

Дослідження засвідчило, що патентна документація є особливим видом офіційно-ділового та науково-технічного дискурсу, що поєднує юридичний, технічний і адміністративний стилі. Її головною функцією є чітка фіксація інноваційних розробок, визначення прав власності на об'єкти інтелектуальної власності та забезпечення правового захисту авторських прав. У зв'язку з цим патентні тексти характеризуються високим рівнем формалізації, стандартизацією структури, однозначністю формулювань та специфічним синтаксисом.

Лексико-семантичний аналіз англомовної патентної документації підтвердив значну термінологічну насиченість текстів, що обумовлено необхідністю точного опису технічних рішень і технологічних процесів.

Виявлено, що специфіка лексики патентних документів проявляється у широкому використанні вузькоспеціалізованої термінології, складних багатокомпонентних термінів, а також номіналізацій, які сприяють формуванню високого рівня абстрагування тексту. Використання усталених мовних кліше та стандартних конструкцій сприяє уніфікації викладу, що полегшує автоматизовану обробку патентів у міжнародних базах даних.

Аналіз жанрово-стилістичних особливостей патентної документації дозволив встановити суттєві відмінності між англomовною та українomовною патентною традицією. Англomовні тексти тяжіють до використання пасивних конструкцій, складнопідрядних речень із великою кількістю уточнень, а також формальних кліше, що є усталеними у міжнародній патентній практиці. Водночас українська патентна мова має тенденцію до більшої лаконічності та прямолінійності викладу, що потребує адаптації граматичних і синтаксичних структур при перекладі.

Однією з основних труднощів перекладу патентних текстів є збереження юридичної точності та відповідності нормам патентного права країни-одержувача. Неправильний переклад термінології або змінена структура речення можуть спричинити неоднозначність трактування винаходу, що у свою чергу може вплинути на правовий статус патенту. Крім того, в процесі перекладу часто виникають труднощі, пов'язані з відсутністю еквівалентних термінів в українській мові, що зумовлює необхідність використання запозичень, калькування або термінологічної адаптації.

Окрему проблему становлять синтаксичні особливості патентних текстів. Англійська мова допускає значно складніші синтаксичні конструкції, ніж українська, що потребує особливої уваги при відтворенні їх у перекладі. Багаторівневі речення, численні підрядні конструкції, складні юридичні формули — усе це ускладнює сприйняття тексту та вимагає від перекладача не лише досконалого знання технічної та юридичної термінології, а й навичок адаптації складних конструкцій до граматичних норм української мови.

Результати дослідження підтвердили необхідність використання відповідних перекладацьких стратегій для забезпечення адекватності та точності перекладу. Однією з найбільш ефективних стратегій є калькування, яке дозволяє зберегти термінологічну та синтаксичну відповідність оригіналу. У разі відсутності еквівалентів у цільовій мові доцільним є застосування функціональної еквівалентності або дескриптивного перекладу, що дозволяє передати змістовне навантаження терміна без втрати його юридичної точності.

Таким чином, переклад патентної документації є складним міждисциплінарним завданням, що вимагає ґрунтовних знань у галузі техніки, права та лінгвістики. Використання відповідних перекладацьких стратегій, урахування специфіки синтаксису та стилістики патентних текстів, а також дотримання норм патентного права забезпечують створення якісного перекладу, що відповідає міжнародним стандартам і гарантує ефективний правовий захист інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук В. К., Федулова Л. І., Хаустов Г. О. Інтелектуальна власність у національній інноваційній системі. *Ін-т економіки та прогнозування НАН України*. 2011. № 10. С. 201–216.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 344 с.
3. Дерді Е. Т. Своєрідність мови патентів як проблема перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2010. Вип. 16. С. 100–104.
4. Добриніна Г. П. Патентна інформація та документація. Патентні дослідження: Конспект лекцій. Ін-т. інтел. власн. і права. 2005. 123 с.
5. Добриніна Г. П. Юридична термінологія в перекладах. Харків: Основа, 2020. 344 с.
6. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк: ДонНУ, 2012. 402 с.

7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, 2002. 284 с.
8. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
9. Квітко І. С. Термін в науковому документі. Львів: Вища школа, 1976. 150 с.
10. Ковальчук Т. О. Юридичний переклад: теорія і практика. Київ: Вища школа, 2018. 126 с.
11. Кононова І. В. Переклад технічної документації: проблеми еквівалентності та адекватності. Харків: Видавництво Харківського університету, 2019. 344 с.
12. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2002. 208 с.
13. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К.: Юніверс, 2003. 280 с.
14. Лисиченко Л. А. Переклад наукових текстів: синтаксичні та граматичні аспекти. *Наукові записки Інституту філології Київського університету*. 2011. Вип.22. С. 87–92.
15. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. К.: Центр учбової літератури, 2009. 467 с.
16. Марченко В. С. Основні способи термінотворення. *Культура слова*. 1980. №18. С. 36–40.
17. Маслоva Т. Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі. *Англістика та американістика: зб. наук. пр.* 2012. Вип. 10. С. 39–43.
18. Мельник О. Ю. Використання кліше у юридичному дискурсі. Харків: Основа, 2021. 125 с.
19. Савчук Л. М. Методи перекладу спеціалізованих текстів у сфері інтелектуальної власності. Київ: Видавництво НАН України, 2021. 169 с.

20. Садовий О. І. Порівняльний аналіз англійської та української мов у технічній термінології. *Журнал «Мова і суспільство»*. 2020. № 2(3). С. 45-52.
21. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
22. Сорока І. В. Аналіз термінів у перекладі патентних документів. *Наукові записки НАН України*. 2020. С. 45-49.
23. Тихонова Н. М. Проблеми перекладу складних синтаксичних конструкцій у патентних текстах. Дніпро: Дніпровський університет, 2022. С. 125-129.
24. Хатчинс Д. Роль машинного перекладу у патентній документації. Харків: Політехніка, 2019. 215 с.
25. Царьова С. О. Переклад патентної документації США. Харків: ХПІ, 2006. 32 с.
26. Cross M. Literal Translation of Patents. 2010. № 1 (19). 267 p.
27. Hamburg C. Bruce. Translating Patents: Issues in Prosecution, 2010. 320 p.
28. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London: Longman, 1990. 272 p.
29. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London: Routledge, 2015. 170 p.
30. Hutchins John. Machine Translation and its Role in Patent Texts. Springer, 2015. 198 p.
31. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation. In *Language in Literature*. Harvard University Press, 1987. 232 p.
32. Longman G. Legal Language in Patent Drafting. Oxford University Press, 2015. 256 p.
33. Longman G. Business English Dictionary. Business English Glossary. London: Pearson, 2007. 594 p.

34. Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London: Routledge, 2016. 394 p.
35. Newmark P. *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon Press, 1981. 213 p.
36. Nida E. A. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill, 2003. 218 p.
37. Nord C. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi, 2005. 274 p.
38. Pym A. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge, 2014. 192 p.
39. Reznik David. *Scope of Protection in Patent Law*. Palgrave Macmillan, 2011. 312 p.
40. Snell-Hornby M. *Translation Studies: An Integrated Approach*. Amsterdam: John Benjamins, 1988. 163 p.
41. Toury G. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 311 p.
42. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995. 366 p.
43. *Vienna Convention on Patent Law. Official Documents on International Patent Standardization*. Vienna, 2019. 220 p.
44. *World Intellectual Property Organization (WIPO). Patent Cooperation Treaty Manual*. Geneva: WIPO Publications, 2020. 520 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразки англомовних та україномовних патентних текстів

1. Англомовний зразок патентного тексту

Title: Method for Improving Battery Efficiency in Electric Vehicles

Abstract: The present invention relates to a method for improving the efficiency and lifespan of lithium-ion batteries used in electric vehicles. The method involves a novel charging algorithm that optimizes energy distribution within battery cells, reducing overheating and degradation. The invention further comprises a

monitoring system that continuously adjusts charging parameters based on real-time battery conditions.

Claims:

1. A method for improving battery efficiency in electric vehicles, comprising:

- determining battery temperature and charge level in real-time;
- dynamically adjusting charging voltage based on battery condition;
- preventing overheating by implementing a multi-phase charging algorithm.

2. The method of claim 1, wherein the monitoring system includes a temperature sensor and an adaptive controller configured to modify charge input based on temperature fluctuations.

3. The method of claim 1, wherein the charging algorithm is designed to extend battery lifespan by preventing deep discharge cycles.

1. Україномовний зразок патентного тексту

Назва: Спосіб підвищення ефективності акумуляторів у електромобілях

Анотація: Даний винахід стосується способу підвищення ефективності та терміну служби літій-іонних акумуляторів, що використовуються в електромобілях. Спосіб включає застосування інноваційного алгоритму заряджання, який оптимізує розподіл енергії всередині акумуляторних осередків, зменшуючи перегрів і зношення. Винахід також включає систему моніторингу, яка в режимі реального часу коригує параметри заряджання залежно від стану акумулятора.

Формула винаходу:

1. Спосіб підвищення ефективності акумуляторів у електромобілях, що включає:

- визначення температури акумулятора та рівня заряду в режимі реального часу;
  - динамічне коригування зарядної напруги залежно від стану акумулятора;
  - запобігання перегріву шляхом застосування багатофазного алгоритму заряджання.
2. Спосіб за п. 1, у якому система моніторингу містить датчик температури та адаптивний контролер, налаштований на зміну параметрів заряду залежно від коливань температури.
3. Спосіб за п. 1, у якому алгоритм заряджання розроблено з урахуванням збільшення терміну служби акумулятора шляхом запобігання глибоким циклам розряджання.

2. Англomовний зразок патентного тексту

Title: Solar Panel Cleaning System with Automated Dust Removal

Abstract: The invention provides an automated system for cleaning solar panels by utilizing a robotic arm equipped with a microfiber brush and air-blowing mechanism. The system is designed to detect dust accumulation and activate the cleaning process automatically. The control unit optimizes cleaning frequency based on environmental conditions to maximize solar panel efficiency.

Claims:

1. A solar panel cleaning system, comprising:
  - a robotic arm equipped with a microfiber cleaning brush;
  - an air-blowing mechanism for removing fine dust particles;
  - a control unit configured to detect dust levels and activate the cleaning process.
2. The system of claim 1, wherein the control unit uses an optical sensor to determine the amount of dust on the solar panel surface.

3. The system of claim 1, wherein the robotic arm operates on a programmed path to ensure full panel coverage.

2. Україномовний зразок патентного тексту

Назва: Система очищення сонячних панелей з автоматичним видаленням пилу

Анотація: Винахід забезпечує автоматизовану систему очищення сонячних панелей за допомогою роботизованого маніпулятора, оснащеного мікрофібровою щіткою та механізмом подачі повітря. Система призначена для виявлення накопичення пилу та автоматичного запуску процесу очищення. Блок керування оптимізує частоту очищення залежно від навколишніх умов, забезпечуючи максимальну ефективність роботи сонячних панелей.

Формула винаходу:

1. Система очищення сонячних панелей, що включає:
  - роботизований маніпулятор, оснащений мікрофібровою щіткою;
  - механізм подачі повітря для видалення дрібних частинок пилу;
  - блок керування, налаштований на виявлення рівня забруднення та автоматичний запуск процесу очищення.
2. Система за п. 1, у якій блок керування використовує оптичний датчик для визначення кількості пилу на поверхні сонячної панелі.
3. Система за п. 1, у якій роботизований маніпулятор працює за запрограмованою траєкторією для забезпечення повного охоплення поверхні панелі.

3. Англomовний зразок патентного тексту

TITLE: Automatic Temperature Control Device

FIELD OF THE INVENTION: The present invention relates to the field of temperature regulation, particularly to a device for automatic control of ambient temperature in residential or industrial settings.

BACKGROUND OF THE INVENTION: Temperature regulation systems are widely used in various applications. However, current systems often suffer from inefficiencies, such as energy overuse or inaccurate adjustments. This invention addresses these issues by providing a more precise and energy-efficient temperature control solution.

SUMMARY OF THE INVENTION: The invention provides an automatic temperature control device that integrates a smart sensor, energy-efficient processing unit, and adaptive output mechanisms. This system ensures precise temperature maintenance with reduced energy consumption.

BRIEF DESCRIPTION OF THE DRAWINGS:

Figure 1 illustrates the structural overview of the device.

Figure 2 demonstrates the flowchart of the control algorithm.

DETAILED DESCRIPTION OF THE INVENTION: The device comprises:

- A **temperature sensor** for detecting ambient conditions.
- A **processing unit** to analyze data and calculate adjustments.
- A **control mechanism** for executing temperature adjustments via heating or cooling systems.

In one embodiment, the sensor uses infrared technology to ensure accuracy. An adaptive algorithm optimizes energy usage based on user preferences and environmental conditions.

CLAIMS:

1. An automatic temperature control device, comprising:
  - a) a temperature sensor for detecting ambient temperature;
  - b) a processing unit configured to process sensor data and generate output signals;
  - c) a control mechanism responsive to said output signals.

2. The device of claim 1, wherein the temperature sensor is an infrared sensor.

3. The device of claim 1, wherein the processing unit includes a machine-learning algorithm to optimize energy usage.

ABSTRACT: An automatic temperature control device designed for efficient ambient temperature regulation. The device integrates smart sensors and adaptive algorithms to ensure precision and energy savings.

3. Україномовний зразок патентного тексту

НАЗВА: Пристрій для автоматичного контролю температури

ГАЛУЗЬ ВІНАХОДУ: Цей винахід належить до галузі регулювання температури, зокрема до пристроїв для автоматичного контролю температури в житлових та промислових приміщеннях.

ПЕРЕДУМОВИ ВІНАХОДУ: Системи регулювання температури широко застосовуються у різних сферах. Однак існуючі системи часто мають недоліки, такі як перевитрата енергії чи неточні налаштування. Даний винахід вирішує ці проблеми, забезпечуючи більш точне та енергоефективне регулювання температури.

СУТЬ ВІНАХОДУ: Винахід забезпечує автоматичний пристрій для контролю температури, який включає розумний датчик, енергоефективний обчислювальний блок та адаптивні механізми керування. Система гарантує точне підтримання температури з мінімальними витратами енергії.

КОРОТКИЙ ОПИС КРЕСЛЕНЬ:

Рисунок 1 демонструє загальну структуру пристрою.

Рисунок 2 ілюструє алгоритм роботи системи контролю.

ДЕТАЛЬНИЙ ОПИС ВІНАХОДУ: Пристрій складається з:

- **Датчика температури**, що визначає параметри навколишнього середовища.

- **Обчислювального блоку**, який аналізує дані та генерує сигнали для керування.
- **Механізму керування**, що здійснює регулювання температури за допомогою нагрівальних або охолоджувальних систем.

В одному з варіантів виконання датчик використовує інфрачервону технологію для забезпечення точності. Адаптивний алгоритм оптимізує витрати енергії відповідно до уподобань користувача та умов довкілля.

ФОРМУЛА ВИНАХОДУ:

1. Пристрій для автоматичного контролю температури, який включає:
  - a) датчик температури для вимірювання параметрів навколишнього середовища;
  - b) обчислювальний блок для аналізу даних та генерації сигналів;
  - c) механізм керування, що реагує на згадані сигнали.
2. Пристрій за п. 1, в якому датчик температури є інфрачервоним.
3. Пристрій за п. 1, в якому обчислювальний блок використовує алгоритм машинного навчання для оптимізації споживання енергії.

РЕФЕРАТ: Пристрій для автоматичного регулювання температури, який розроблений для ефективного контролю температури навколишнього середовища. Інтеграція розумних датчиків та адаптивних алгоритмів забезпечує точність і економію енергії.

Додаток Б

1. Загальні терміни патентної документації:

- **Patent (патент)** – охоронний документ, що надає виключні права на винахід його власнику протягом певного терміну.
- **Patent application (патентна заявка)** – офіційний документ, що подається до патентного відомства з метою отримання патенту.
- **Priority date (пріоритетна дата)** – дата подання першої заявки на винахід, яка визначає пріоритетність патентного захисту.
- **Filing date (дата подання заявки)** – офіційна дата реєстрації заявки в патентному відомстві.
- **Patent owner (власник патенту)** – фізична або юридична особа, яка володіє правами на запатентований винахід.
- **Inventor (винахідник)** – особа, яка створила новий технічний пристрій, процес або технологію.
- **Patent office (патентне відомство)** – державна установа, що здійснює реєстрацію, видачу та експертизу патентів.
- **Patent classification (патентна класифікація)** – система категоризації патентних документів за технічними напрямками (наприклад, Міжнародна патентна класифікація – IPC).

2. Основні частини патентного документа:

- **Title (назва винаходу)** – коротке формулювання суті винаходу.
- **Abstract (анотація)** – короткий опис винаходу, що містить його основні технічні характеристики.
- **Description (опис винаходу)** – детальний текст, у якому пояснюються суть винаходу, принцип його дії та технічні особливості.
- **Claims (формула винаходу)** – юридично значуща частина патенту, що визначає обсяг правової охорони.

- **Drawings (креслення)** – графічні зображення, що ілюструють структуру або принцип роботи винаходу.

3. Юридичні аспекти патентування:

- **Patentability (патентоспроможність)** – відповідність винаходу критеріям новизни, винахідницького рівня та промислової придатності.
- **Novelty (новизна)** – критерій патентоспроможності, що означає відсутність аналогів винаходу у відкритих джерелах.
- **Inventive step (винахідницький рівень)** – критерій, що означає, що винахід не є очевидним для фахівця у відповідній галузі.
- **Industrial applicability (промислова придатність)** – здатність винаходу бути використаним у промисловому виробництві.
- **Prior art (рівень техніки)** – усі відомі технічні рішення, що існували до дати подання заявки на патент.
- **Patent infringement (порушення патентних прав)** – незаконне використання запатентованого винаходу без дозволу власника патенту.
- **Freedom to operate (свобода дій)** – аналіз, що визначає, чи не порушує певна технологія існуючі патентні права.

4. Основні типи патентів:

- **Utility patent (патент на винахід)** – охоронний документ, що надає права на новий технічний пристрій, спосіб або речовину.
- **Design patent (патент на промисловий зразок)** – патент, що захищає естетичний вигляд виробу.
- **Utility model (корисна модель)** – спрощений вид патенту на технічне рішення, що має менші вимоги до винахідницького рівня.
- **Provisional patent application (тимчасова патентна заявка)** – попередня заявка, що дозволяє зарезервувати пріоритет на певний час перед подачею повноцінної заявки.

5. Лексичні та стилістичні особливості патентного дискурсу:

- **Specification (специфікація)** – детальний опис технічних характеристик винаходу.
- **Preferred embodiment (переважний варіант здійснення)** – опис оптимального способу реалізації винаходу.
- **Scope of claims (обсяг формули винаходу)** – межі правової охорони, що визначаються формулою винаходу.
- **Comprising (що включає)** – ключове слово у формулі винаходу, що вказує на відкритий перелік елементів (можливість додавання інших елементів).
- **Consisting of (що складається з)** – формулювання, яке визначає закритий перелік елементів (без можливості включення додаткових елементів).
- **Wherein (де, причому)** – юридична конструкція, що вводить додаткові характеристики у формулі винаходу.
- **Said (зазначений)** – формальне слово в юридичних текстах, що використовується для уточнення об'єкта в тексті.

6. Основні стратегії перекладу патентних текстів:

- **Literal translation (дослівний переклад)** – передача термінів та конструкцій максимально близько до оригіналу.
- **Calque (калькування)** – передача терміна шляхом буквального відтворення його складових (наприклад, «intellectual property» → «інтелектуальна власність»).
- **Functional equivalence (функціональна еквівалентність)** – адаптація термінів з урахуванням їхнього юридичного значення.
- **Descriptive translation (описовий переклад)** – пояснення терміна в разі відсутності прямого відповідника.
- **Borrowing (запозичення)** – використання оригінального терміна без змін (наприклад, «know-how» в українському тексті).

Summary

This research explores the lexical and genre-stylistic features of translating English patent documentation into Ukrainian. Patent texts, being a unique genre of technical communication, combine legal, scientific, and administrative styles, which poses significant challenges for translators.

The study examines the structural and lexical-semantic characteristics of English patent documents, identifies common difficulties in their translation, and offers recommendations for ensuring accurate and adequate rendering in Ukrainian.

The analysis reveals that English patent texts are characterized by a high degree of formalization, extensive use of specialized terminology, and complex syntactic structures. The research highlights challenges such as achieving equivalence in legal and technical terminology, adapting neologisms, and preserving the genre's stylistic integrity. The study applies methods of linguistic and comparative analysis, contextual examination, and classification. It provides a detailed investigation of translation strategies, including borrowing, calquing, and adaptation, and assesses their effectiveness in conveying the nuances of patent texts.

This research is significant for translators, legal experts, and patent specialists, offering practical guidelines for improving the quality of patent translations and facilitating international communication in the field of intellectual property.